

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 44 (10845) хемис 1-ноябрь, 2018-йис WWW.LEZGIGAZET.RU**Малумат**

Алай йисан 22-ноябрдиз Москвадин милләттөрин квала Дагъустандин машгүр алим, шаир ва таржумачи Мегъамед-Гъалиб Муъгъуддинови Садыкъи дидедиз хъайдалай иних 100 йис тамам хууниз талукъарнавай межлис кыле фида. Идакай «Лезги газетдиз» рагъметлу алимдин багърийри хабар гана.

Нянин сяддин вадаз гаттундай мярекатда алими, лезги интеллигенциядин векилри, Мегъамед-Гъалиб Садыкъидин мукъва-къилири, студентри ва масабуру иштиракда.

Къейд ийин хъи, алымди лезги литературадин тарихда къетлен гел тунва. Ада неинки са лезги, гъакI Дагъустандин амай халкъарин чинн яратмишнара араб чалал теснифай са жерге векилрикай цийи малуматар жагъурна, хуърера тарихдин метлеб авай гъилин хаттарин дафттарар квата. Абурукай хейлинибур исятда ДГУ-дин ктабханадин гъилин хаттарин отделдин кылин фондуна ава.

Мегъамед-Гъалиб Садыкъиidi Етим Эминан ирс квата хъувунин кардикни еке пай кутунва.

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Виниз тир къимет гана

24-октябрдиз Дагъустандин Кыил Владимир Васильев къуршахар къунин спортдин жуъредай 2018-йисан дуныядин чемпионатда гъалиб хъайбурухъ, призеррихъ ва тренеррихъ газл гурушмиш хъана. Идан гъакъиндай «Лезги газетдиз» РД-дин Кылинва Гъукуматдин Администрациядин прессе-къуллугъдай хабар гана.

Будапештда 20-октябрдилай 28-октябрдади къиле фейи акъажунра хъяльдадик кваз Дагъустандин азаддиз къуршахар къадайбуру къизилдин - 3, гимишдин - 1 ва бурунждин 2 медаль къазанмишина. Шабагърин къадардал гъалтайла, чи спортсменри ре-корд эцигнава. Абдулрашид Садулаев, Мегъамедрасул Газимегъамедов ва Завур Угуев дуныядя лап хъсан пагъливанар яз гъисабнава, Гъажимурад Рашидовна къвед лагъай чка къунва, Агъмед Чакаевакайни Агъмед Гъажиметъамедовакай бурунждин призерар хъана.

Гурууш ачухай РД-дин Кыили квата хъянвайбуруз дуныядин чемпионатда агалкъунар къазанмишун мубаракна: «Куън чи республикадин дамах я. Са бязибурулай умурда гъатта садра къванни алак тийизвай хътин гъунаар квекай са бязибуру гъеле къвед лагъай сеферда къалурнава. И кардай куън парса сагърай!»

Чна пулдин такъатар саламатдиз хуун ва менфатлудаказ ишлемишун таъминарунин, абур жергедин агъалийриг агакъарунин жигъетдай квалахда галай-галивал къайда твазва.

Региондин руководителди и бардай эхиримжи вахтара гъихътин агалкъунар къазанмишиз хъянватла раижна ва гъя и вахтунда бюджетдин къенятивай такъатар яшайишин хилен месэляр гъялун, гъя гъисабдай культурадиз ва спортдин къунеки тренер Сажид Сажидова.

«Къе куъ сувар я ва, республикадин Кыил яз, заз Дагъустандин халкъдин

тъварунхъай квез къазанмишнавай агалкъун мубаракдай ва квез сагърай лугъудай мумкинвал ава. Дуныядя, чи улкъеда Дагъустандай тир спортсменар къуршахар къунин барадай къетлендаказ тафаватлу жезва, чахъ дамах ийиз жедай крар авазва. Квел лайихлудаказ къимет эцигнава. Чахъ лап зурба спортсменин, тренеррин тамам са къифле ава. Чна абур вири рикъел хъязва, абуруз сагърай лугъузва ва абурул дамахзава. Чун инаниши тирвал, Дагъустанда къуршахар къунин спортдин жуъредихъ хъсан гележег ава», - инанишвал къалурна Владимир Васильев.

Гурууш давамарун яз, ада шабагътар гузвойбуру и ва я маса хилек кутунвай паюнилай аслу яз, «Дагъустан Республикадин вилик лайихлувилерай» жуъреба-жуъре дережайрин орденар тайнарун лазим тирди къейдна.

Дагъустандин Кыили спортсменин лайихлувилерлап виниз тир къимет эцигнун герек тирдакай лагъана. Идалай гуъгуънам зал къуршахар къадайбурув ва абурун тренеррив государстводин шабагътар вахкунив егечIна.

Физический культура ва спорт вилик тухунин карда Чехи лайихлувилерай, къуршахар къунин спортдин жуъредай дуныядин чемпионатда виниз тир нетижаяр къазанмишнай Мегъамедрасул Гаджимегъамедоваз, Абдулрашид Садулаеваз ва Завур Угуеваз «Дагъустан Республикадин вилик лайихлувилерай» орденар ганва. Къвед ва пуд лагъай чкаяр къур спортсмениз, гъакIни спортсменин тренеррив «РД-да физический культурадин ва спортдин рекъял лайихлувилерай», медалар ганва, са бязи тренеррив региондин Кыилин патай РД-дин гъуърметдин грамотаир агакъана.

Вичин нубатдай яз, РД-дин къуршахар къунин спортдин жуъредай Федерациядин президент, азаддиз къуршахар къунай Дагъустандин хъяльдадик командадин къилин тренер Сажид Сажидова,

спортсмениз ва абурун тренериз къазанмишнавай агалкъунар мубаракна ва лайихлувилерлап къимет эцигнавай республикадин руководстводиз сагърай лагъана.

В. Васильева тренерри тухузвай квалахадал, гъакIни спортсмени къазанмишнавай агалкъунрал виниз тир къимет эцигна: «Тренер устадвилин, культурадин чешне я. Къуршахар къунин дагъустанда спортдилай виниз тир метлеб ава. Тренердин квалахад - им марифатлувилин, вилик финин, агалкъунар къазанмишнин бине я. Чи спортсменар вини дережада аваз гъазурун таъминарзай тренеррин колектив сагърай. Гъелбетда, регъят тушир шартлара гъалибвал къазанмишнай квез вирида чухсагъул лугъуз къланзана. Күнене акъван инанишилледи гъалибвал къазанмишна хъи, и карашклувилек кутадай фикир къванини садан къилини атанач. Рикъел хуун, къуне неинки Дагъустандин, гъакI Россиядин ва дуныядин жегъилар патал чешне къалурзава. Спорт къе - им политики, адалатлувални я. Күнене гъакI михъидаказ ва инаниши жедайвал гъалибвалер къазанмишнавай, гъя саягъда за ва Гъукуматдин къурулушда квалахавай зи юлдашнин гъалибвалер къазанмишиз чирун герек я. Чна квехъ галаз санал квалахада ва чи инсанрин итижар фикирда аваз, вилик акъвазнавай месэлэйр санал гъядла».

Республикадин руководителдик элкъвена, спортсменин тъварунхъай раҳай азаддиз къуршахар къунай Россиядин хъялавай командадин капитан, пуд сеферда дуныядин чемпион Абдулрашид Садулаева лагъана: «Чи зегъметдиз агалкъунрал икъван виниз тир къимет эцигнавай чна разивал къалурзава. Чаз квехъ сагъламвал ва чи халкъдин абадвал патал квалахадай къуватар хуун къланзана. Жуван нубатдай яз, чна Күнене кутазвай умудар гъахъдиз акъудун патал мумкин тир вири крар ийда».

Нумрадай къела:

ЮБИЛЕЙ

**“Къуватар хъурай чахъ,
халкъди хъсан къимет гудай
крап тамамардай...”**

Экономика квачел ахъалдарун, иллаки хуруун майишат вилик фин патал гъуматдин къюмвал ва къумек чарасуз я. Гъар гъикI яланы, за чи агъалийрин гъгуълар ачуходай хабарни гун: районда 50 агъзур тонн емишар къабулдай алай девирдин гъамбархана эцигнав патал ахтармишнинпроектдин квалахар инвестори гъиле къунва.

► 4

ОБЩЕСТВО

**Рехъ къалурдай эдеблу лиша-
нап**

Чун гила гъавурда акъзвайвал, абуру чи эдеблу лишанрин рекъер агална, са гульпени ягъ тавуна, СССР чукурна, гзаф инсанрикай чинн идеологиядин лукълар авуна. Чаз дузы рехъ къалурзавай лишанар дегишна, абурун чкадал пул, девлет вине эцигнава. Гзаф инсанриз чинн нефсер тухарунилай гъеъри, масадбур ахквазмач, улкведен гъал-гъалвай хъсан хъун патал чан эцигнавай халис зегъметкешар квазни къазвач.

► 6

ЭКОНОМИКА

**Заминвал авачиз, гъялиз
жедач**

Самурдин цихъ галаз алакъалу месэла гъарда вичиз хийр хуудиз алахъздавай кардиз элкъвэза. За къатлайвал, инсанрик кичI ква, абуруз гъар патхъай гъар жуъреда таъсирава. Гъаниз килинга, республикадин руководстводин ва я премьер-министрдин патай къеви заминвал герек я.

► 7

МЕДЕНИЯТ

Лезги Чалан олимпиада

Олимпиада келезавайбурун кватаунар еримлу авунин, яратмишнин квалахада абурун гъевес хажжунин, лезги чалал вини дережада итиж ийизвай, чипхъ алакъунар авай аялар винел акъудунин ва хайи чал машъур авунин макъсадралди къиле тухвани.

► 10

ХАБАРАР

**Ада медицинада цийивилер
арадал гъана**

Гзаф йисара гъакъисагъвиледи, мукуфидивди квалахуну хъсан нетижаярни арадал гъана. Лезги алымди отоларингологический азарар тайинарунин, абуру азаб гузвой инсанар сагъарунин жиъетдай цийи къайдаяр арадал гъана.

► 12

Закондик дегишвилер кутуна

25-октябрьдиз РД-дин Халкъдин Собранидин сессиядал, месэлдиз къвед лагъай сеферда килигуналди, азарриз акси рапар ягъунин жигъетдай законопроекттик дегишвилер кухтуна. Абур азарриз акси рапар ягъуниди чуру таъсир (осложнения) арадал атунин нетижада пулар гуниза талукъбур я.

Рикел хкин: Дагъустанда, азарриз акси рапар ягъуниди чакчада отказун себеб яз, садакай масадак акатдай азарри кыил хажнана. ИкI, ярихъ галаз алакъалу гъалар хъсанбур туш. Алай йисуз садакай масадак акатдай и хаталу узульди 218 кас азарлу хъана. Гекъигун патал: шаз-анжак 99 душуш. Азарлуйрин къадар гзаф хъун азарриз акси рапарикай отказуних галаз алакъалу я.

Къейд авун лазим я хъи, газани-газф ярар 5 йисал къведалди яшара авай аялрик акатзана, вични-гъавадай. Ам неинки бедендал еке

ифин акъалтуналди, гъакIни чуру таъсир (осложнение) себеб яз, пневмония, менингит хътин азарри киве туналдини хаталу я. Ихътин душуш-шра азарлуди яргъалди сагъарун лазим къвезва. Медикри рикел хкиза: азарриз акси рапар ягъуниди кыил къакъудзавайбуру чин сагъламвал, умумър еке хаталувлини кутазва!

Республикада ярар акатуниди азарлу хъайи ксарин къадар артух хъуниди са жерге серенжемар кардик кутунва, гъа гысадбай яз-рапар ягъ тавунвай аялар чирвилер гудай идарилиз вахтуналди къабул тавуннини. Азарриз акси рапар янавачир ксар больницайра чин сагъламвал пландин бинедаллаз мягъкемарун патални къабулзавачир.

Республикада кылдин ксаринбур тир аялрин бахчайри гъалариз къеци гузва, гъикI хъи, анра азарриз акси рапар ягъ тавунвай аяларни къабулзава. Аялар къабулдайла, медкарточка талабазавачир.

Комсомолдин - 100 йис Шад гъалара

Чи мухбир

29 - октябрьдиз Дербент райондин администрациядин залда ВЛКСМ-дин 100 йисан юбилей шад гъалара къейдна.

Ана Советрин Союздин девирда комсомолдин райкомдин сад лагъай секретараар яз квалахай Фетула Фатуллаева, Паша Алифханова, райондин кылин заместитель Сеидмегъамед Бабаева, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Ферзилагъ Ислямова, компартиядин райондин комитетдин председатель Юсиф Герейханова, идарайрин

руководителри, жегъилри иштиракна. С. Бабаева ВЛКСМ-дин членри государстводин экономика, культура вилик тухуник зурба пай кутурди къейдна.

- Комсомол уълкве патал четин йисара арадал атана, - давамарна ада. - А йисара Ватандин лайихху гражданар хъун патал хъсан квалахар ийидай адепт авай. «Днепрогэс» ва «Магнитка», «Амурдал алай Комсомольск» ва «Кузбасс» ВЛКСМ-дин яржар я... Квезд за комсомолдин 100 йисан юбилей лаприклин сидкъидай мубаракзава.

Мярекатдал рахай Ю.Герейханова, Ф.Фатуллаева, П.Алифханова, Али Хазбулатова комсомолдин баркаллу квалахар рикел хана

Зи рикелни ихътин царап хтана:
Вилик, вилик физва квалах

комсомол,
Партиядин, халкъдин дамах
комсомол.

Эхирдай комсомолдиз кхъенвай манийрикай ибарат концерт гана.

Игит рикел хкана

Къагъриман ИБРАГЫМОВ

Белиждин гимназияда Советрин Союздин Игит, Афганистандин чилел аскерар-юлдашар квиникый хүн патал вичин чан къурбанд авур Абас Исрафилов рикел хкун из кыле тухузтай иктигин мярекатдих зурба метлеб ава. Чи халкъдин къаттарай акъатнавай игитрин къегъалвилер рикел хузыз, А. Исрафилован ван ам хътин маса къегъалприн чешннейралди аялар ватанпересар из тербияламишзай муйаллимрин чехи кол-

векилри ва масабуру иштиракна.

Мярекат гимназиядин директор Нариман Шихмегъамедова ачухна. Ада сифте гаф Ф. Шихиев гана.

- Гъурметлу мугъманар, муйаллимар ва аялар, за квэз виридаз хушвилледи салам гузва, - лагъана Ф. Шихиева. - СССР-дин Игит Абас Исрафилов рикел хкун из кыле тухузтай иктигин мярекатдих зурба метлеб ава. Чи халкъдин къаттарай акъатнавай игитрин къегъалвилер рикел хузыз, А. Исрафилован ван ам хътин маса къегъалприн чешннейралди аялар ватанпересар из тербияламишзай муйаллимрин чехи кол-

«Советрин Союздин Игит Абас Исрафилов рикел хкунин югъ» гафар ва адан шикил алай банерди виридан фикир вичел желбазва. Суварин къайдада алукънавай аялрин гъилера гъар жууре рангарин шаар, Россиядин ва Дагъустандин гъвечи пайдахар, пульвер ава.

Мярекатда Дербент райондин кылин везифаир вахтуналди тамамарзай Фуад Шихиева, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Ферзилагъ Ислямова райондин кылин заместитель Садир Эмирғамзаева, Белиж поселокдин кыил Рамиз Гъабибулаева, Белижда авай военный частунин командир Владимир Меркулова, Ватандин Чехи дяведин ветеран Павел Фомича, райондин образовандин управленидин начальник Пирмали Новрузалиева, афгъанви ветеранри, райондин школайрин директорри, поселокдин общественностди, СМИ-рин

лективдиз баркалла.

Дульядин гъалар йисалай-суз къизгъин жезва. Чун уях, мукъаят хъана, сифте нубатда чна чуру фикирар авайбурукой акъалтзай неслих хвена кланда. Ихътин мярекатралди школада келзайвай аялриз ватанпересвилин тербия гузтай күн сагърай

Ахпа анал **Ферзилагъ ИСЛАМОВ**, **Владимир МЕРКУЛОВ**, А. Исрафиловах галаз санал къуллугъай **Виктор КУЗНЕЦОВ**, **Рамиз ГЪАБИБУЛАЕВ** ва масабур рахана. Абурун виридан фикир сад тир: къегъалвилер рикел хузыз, А. Исрафилован ван ам хътин маса къегъалприн чешннейралди аялар ватанпересвилин тербия гузтай күн сагърай

Аялри ватанпересвилин темадай сегънеяр къалурна, манияр лагъана, къультерин нумраяр тамамарна.

Эхирдай Игитдин обелискдал цуквер эцигна, рикел аламукъдай шикил яна.

100 МИЛЛИОН харжда

Дагъустандин вад райондин агъалияр хъвадай целди таъминардай линия түккүүрна акъалттарунин квалахариз 100 миллион манат харжда. 2008-йисалай инихъ башламишай и водопровод алай йисалек декабрдин юкъвара ишлемишиз вахкун пландик кутунва. Ихътин малумат ава Сад тир информациидин къурулушдин сайтда.

Вичихъ секундда 17 агъзур кубический метрдилай артух къуватлувал авай водопроводди республикадин 40 агъзурдалай виниз агъалияр хъвадай целди таъминардай лазим я. «Лезги газетдиз» Сулейман-Стальский райондин администрациядай хабар гайивал, санал кватаинавай (централизированный) къайдада целди таъминарн гъелелиг ава.

«Водопровод эцигунихъ галаз алакъалу квалахар кыле тухузтай чка-Сулейман-Стальский райондин Агъа Стальгин, Вини Стальгин хуърер я. «Сардархуур-Даркүш-Къазмая» водопроводдин квалахар 2018-йисал 15-декабрдади акъалттарда. Контрактдин вини кылин къимет -100 миллион манат я», - къейднада документра.

Цин объект эцигна акъалттарайла, неинки Сулейман-Стальский райондин 90 процент, гъакIни Табасаран райондин Сыртыч, Мегъарамдухурун райондин Советский, Къурагъ райондин Моллакент, Цийи Къуычхуур, Кумух ва Хив райондин ЗахитI хуърерин агъалиярни целди таъминариз жеда. И проект кылиз акъалдуни 2,5 агъзур га цик квачир чилер дигидай мумкинвални гуда.

Водопроводдин заказчик Сулейман-Стальский райондин администрациядин капитальный эцигунрин управление я, поставщик- «Стройоригинал» ОOO. Проект кылиз акъалтзайвай магистралдин чилин винелай ва къаникай яд тухудай цин турбаяр кутун, яд михъ ийидай станция, къецепатан сетар ва целди таъминардай имарат, канализация эцигун лазим я.

Подписка - 2019

Мегъамед ИБРАГИМОВ,
кылиниң редактор

Са шумуд югъ идалай вилик редакциядиз Белиж поселокдай чи газет келзәвай са ағъсакъалди зенгнавай. Адан гафарай малум хъайвал, хайи чалахъ рикл күзвай чи ватанэгълиди почтадин отделенида 2018-йис патал “Лезги газет” хъяна. Вични квализ ахгакъарун патал герек къвезвай къадар пул гана. Амма квализ са нумрани ахгакънач. Почтальон авачирвилляй. Ағъсакъал гъэр гъафтеда вичин рикл алай газет вахчуз почтадин отделениди физва. “Зун хътибур ина мадни ава”, - лугъузай ада. Подписчикрал вахтунда газет ахгакъ тийизвай душушиш мадни ава. И кардин патахъай чи редакциядиз саки гъэр вацара зенгер ийизва, чарап къизива. “Лезги газетдин” алай йисан 43-нумрадиз акътнавай “Чи гъэр садан намусдин кар” макъаладин авторни и месзладикай раханва. “Виридалайни къ

Жуван пайни кутур!

линди ам я хъи, газет келзәвайбуруу вахт-вахтунда ахгакъзавач. Мисал яз, хемис юкъуз акътнавай газет дербентийрив исплен юкъуз ахгакъарзава...”, - къизиза газа йисара чи редакциядиз квалихай ва гилани “Лезги газетдин” галаз алакъа хузвай шаир, мухбир Нариман Къарибова. Са шумуд агъзур лезги яшамиш жезвай Дербент шеърда хайи чалал акътнавай газет къевнайбуруун къадар алай йисан къвед лагъай паона 215 кас хъун, белки, гъавият ятла?

Лагъана къанда, подписчикрал газет ерли ва я тахъйтла вахтунда ахгакъар тийизвай душушиш Махачкъаладин, са бязи лезги районнан жезва. “Лезги газетдин” редакциядиз и месзла гъялун патал датлана Россиядин УФПС-дин Дагъустандын авай филиалдих галаз алакъа хузвана. Келзәвайбурул вахт-вахтунда газетар ахгакъ тавурла, се-ренжемар къабулун патал хабардарзана. Амма гъакъыкъат ахътнди хъанва хъи, къенин юкъуз почтадив корреспонденция, гъа жергедай яз чи газетни, вахтунда агъалийрал агакъариз жезвач. Районра почтадин отделенийрин къадар тъимиларнава, почтальонар бес жезвач, и хиле квалихавай бязи къул-лугъчияр чин везифайрив намуслуви-лелди эгечизавач. И ва маса себебри, санлай къачурла, почтадин квалихадиз къең гузу.

Көв газет ахгакъ тавур душушиш-ра телефондин 8 928-584-16-72 нумрадиз зенг ая, я тахъйтла, электронный почтадин Lezgigazet@yandex.ru адресдиз чар къыхи.

Чи фикирдалди, алай вахтунда газетар къывизайбуруун къадар къвердай тъимил хъуниз таъсиразвай виридалайни къилин себеб ақалтнавай не-силди Интернетдин пара итих авун я. Им девирдиз хас кар тирди хиве къуна къанда. Интернетдин мумкинвилер, къуватар пара, сергъятар гегъенш тирди ин-кариз жедац. Изданийрин электронный ва печатдин жуърейрихъ къилдин къетленвилер ава. Садаз компъютердай келелиз кланзәватла, мұкунда газет гъи-ле къаз клан жезва.

Лагъана къанда, “Лезги газетни” де-вирдих галаз кам-камуна аваз физва. Чахъ Интернетта хусуси [“Lezgigazet.ru”](http://Lezgigazet.ru) сайт ава. Са йикъан къене сайтидиз гъахъзавай къарын къадардал гъалтай-

ла, “Лезги газетдин” сайт Дагъустандын государстводин СМИ-рин седдин изда-нийрин арада 1-чкадал ала. Газетдин тиражиз вил веъйтлани, къвенкъве авайди чи газет я.

Газет электронный къайдада, яни компъютердай, келелиз кланзәвайбуру патал алай йисалай чи сайтда онлайн-подписка кардик кутунва. И къайдада подписка авунин къимет йис патал - 300, са варз патал 50 манат я. Онлайн-под-писка диктый гъакъини Дагъустандылай къеце яшамиш жезвай чи ватанэгълий-ривайнин гегъеншдиз менфят къачуз жеда.

Махачкъалада редакциядиз мукъва яшамиш жезвайбурувай “Лезги газет” чи бухгалтериядий йис патал 325 манатдихъ къиз жеда. Анжак газет вахчун патал гъэр гъафтеда редакциядиз атун чарасуз я. Почтадилай гъей-ри, газет “Дагпечатдин” киоскрайни къиз жезва. Къейд ийин хъи, эгер почтадин отделенида 2019-йис патал чи газет къынин къимет 854 манатни 76 кепек ятла, киоскдай 456 манатдихъ подписка ийиз жезва. Саки 400 манатдин ужуз акъваззана, амма газет вахчун патал киоскдиз фена кланзәв. Газетар, журналар “Дагпечатдин” къин хейлин ужуз жезвайди фикирда къу-

на, чна гъеле алатай йисуз Къасумхур-рел “Терсепул” базардин патав киоск кардик кутуна. Алай йисан 15-ноябрьдиз Мегъарамдхуърени “Дагпечатдин” киоск ачух жеда. Чи фикирдалди, и къве районда авай мектебрин, больнициарин, клубрин, гъакъ маса идара-рин колективдиз “Лезги газет”, “Самур”, “Кард”, “Дагъустандын дишегъли”, “Учитель Дагестана” ва чин рикл алай маса изданияр киоскдай къин хийирлу жеда. Саки гъэр са хуърий гъафтеда садра райцентрадиз чин дерди-бала аваз инсанар физва. Хквейдайла, киоскдай газетарни хкваш ла-гъйтла, хуърунвиди хуърунвиди ба-жагътва лагъуда.

Чахъ гележегда Белижда, Къурагъ, Докъузпара, Ахчэй районнан киоскар эцигдай фикирар ава. Амма и месзла “Лезги газетдин” редакциядиз ваъ, “Дагпечат” карханди гъялзана. Эгер 2019-йисуз Мегъарамдхуърун ва Сулейман-Стальский районнан киоскрай изданийар подписка авунвайбурун къадар газа хъайитла, чаз “Дагпечатдин” амай районнан киоскар эцигн талабизи ре-гъят жеда.

Играми ватанэгълияр, чи газет келзәвай стхаярни вахар! Газетди лезги халкъдин умъурда гъихътин роль къувазватла, квезд вирида чизва. “Лезги газетдин” къилин везифа вири йисара сад я: хайи чал, меденият хъун, ви-ликиди тухун. Чна квезд вирида и важи-лу кардиг жуван пайни кутуниз эвер гузва. Хайи чал, меденият, тарих патал йисан къене 400-800 манат харж ийиз вич лезги хунал дамахъзавай гъич садазни гъайиф къведач. Багъри газет къин къуй хайи чал, меденият хъунник къуне кутазвай лай хурай! Ша чна гъар сада и карда виниз тир къанажа-гуль-вал, жумартвал къалтурин.

ОбществоВеревирдер

Вуч паталди къалурзаватла?..

**Мердали ЖАЛИЛОВ, литературадин
отделдин редактор**

Ягъсузвал, намусдалди алверун, тапарарун, къакъудун-тарашун, инса-фисузвал, гужар-зулумар авун, инсан вагъши гъйванрилайни эйбажер-диз къалурун...

Телевизор кутуна, ял ягъиз, риклин дарихвал са къус къванни алудиз, хъсан са хабар ван хъунихъ тамарзлу яз, къуйлавал, къенивал къачуз кланзәвай... Амма, гъи канал кутуртлани, акъвазвайбуру асул гъисабдай, угърашвилерни курвилер, чукъу-нарни цлаяр къунар, шумуда-шумуд яна, күр гана къенатла, гъикл ахпа гелер чуныхъиз алахъзаватла, гъа терефар я. На фикирда, и чехи улкведа са чекдани инсандин руль шадардай, пашманвал алуддай, чандив ял ягъиз тадай са вакъиани, са карни хъанчал...

Яраб чи умъурар къилий-къилиз икл түб-куль хъанва жал? Яраб вирибурун рикелай намус, гъейрат, хъсанвал, мергъямат, сада-садан гъил къун, инсандин хас ерияр, къилихар, фикирар алатна, анжак гъйванвилихъ, вагъшивилихъ физва жал?.. Текъвезвай хиял амач риклиз...

Зун вири йикъарикай рахазвач. Ингье гъа и йикъара (11-октябрдин няниз) чи кар алайди яз тысабзавай 1-каналдай “Чи гъетер” лугъудайбуру нелай мус, гъикл къвачел залан хъайиди ятла, гила мал-девлет гъикл пайдатла течиз, са журединния регъульвал, я кичевал авачиз, вири улкведин вилик гъульжетра ава. Сятералди “гъялзавай” месзла къутягъ жезвач. Мад ва мад сеансар давамарзана... “Къуй рахурай!” я передачадин тъвар.

Кутазва “Рен ТВ” канал. Ина мадни еке мусибатар къалурзава: “Лап кичле кутадай вакъиаяр” (къвалер чукъунар, цлаяр къунар, ятар ақалтъунар ва икл мадни, вири крат инсанриз хабар авачиз жезва), “Тади эвер гун - 112” (ина ақалтъай вагъшийри - чиновники, студентри, муаллимри, аяпри, дидейри, вахарни... икл мадни сада-сад гъикл гатазватла, рекъизватла, дакларай гардазватла, күс-күсна рекъел тазватла... къалурзава), “ТВЦ” кутазва - инани - гъа мусибатар, “Россия 1”, “Россия-24”, “СТС”, “ТНТ” - гъа канал кутан?..

Герек яни ихътин шейэриз килигун? Килигайтла, вуч чирзава? Вуч тербия, наси-гъят гузва?

Инсан виляй вегъезвай, марифат чурзавай, акъул къуьрь, гъейрат къезиларзавай тақъатар жуван ватандынбур я лагъуз хъун?..

Ихътин къалуруни душманар жуван об-ществода, гъа патав тербияламишзавайди субутзана, мисаларни садни къвед авач. Яр-гъал тифин, и мукъвара Керчда къурмишай мусибатдин “муаллимар”, “тренер” тъя чун винидихъ раханвай хътибин каналра, Интернетдин сайтыра кардик ква.

Ахлакъдиз буш, марифат чурун тавур же-гъиль студент яркъулы къучиди гъикл элъвэ-звойдай я? Колледжда, вузда, мектебда гузвой тарсарилай, акъвазвайвал, чи СМИ-ри гузвой-буру газа жезва, таъсируни. Macakla лу-гъуз жедац.

Гъилье-гъилди ихътин мусибат Керчдилай гуьгуьнин чи Республикада, Мегъарамдху-рун районда жезва. Папа, хуруз чукъул сухна, вичин итим рекъизва. (?) Ихътин сюжетарни чи телеканалрани Интернетда къани къуван ава.

Ажеб дөвир! Алач хъи тъвар, Аламатрихъ авач къадар! Рагъ аваз, я рагъ хъиз авач, Багъ аваз, я багъ хъиз авач. Марфни марф туш - загъ я михъиз. Виртни вирт туш - цагъ я михъиз. Гъихътин вакълар къалу хъанва, Акъуллубур шулу хъанва.

2018-йисан 1-ноябрь № 44

Туремаяр цъкееда тваз,
Тулагырн түй күквера тваз,
Гъахъвилин гаф шаклу ийиз,
Ашердин шер паклу ийиз,
Тацайда нез, тацайда хъваз,
Цайди тазва рикл гъала къаз...

Белки, Етим Эминани, вичин вахтунда дүньядин адатлусызилер акурла, лагъанай:

Чархи Фелек, ваз лугъур са чал ава,
Халкъдиз баҳтар дүз пайнач на,
Вав факъиррин күтаягъ тежер къал ава,
Зегъметчизириз гана вуна гъижран гъей!..

* * *

Чи бубайрихъ насыгъятдин гзаф мисалар ава: “Вуч цайтла, гъам я вахчудайди”, “Ич ичин таравай яргъяз аватдач”, “Мал иесидал къведа”, “Къаргъадилай кард жедац” ва икл мадни.

Бес чна инсанрин, иллаки жегъил не-сил-рин риклер, мефтилер, къанажа-гъда вуч цаз-ватла, вуч гъилик кутазватла, чи чехи сагъи-би-риз, крат чепел аспубуруз, гъиле майданар гъатнавайбуруз акъвазвайди туш жал?..

Инал чун рахазвай хътибин “къалурнар” наркотикралайни хаталубур, инсандин руль рекъизвайбуру, намус-гъейрат къакъудавай-буру тирди садан къилини къатлувачни? Инсандин руль къинилай чехи гъихътин та-хисиркавал авайди ятла?.. Къенепад тілай тар гъвчичи са гар къарағайланы ярх жеда. Яраб и кар чи «акъулу күлпериз» чизвач жал?

Ватандын Чехи дияведенин йисара душман-дин пропагандадин чарар, раҳунар, заттар сада-садав ага-харун кайнвал яз гъисабдай.

Гъатта са жизви руль зайдарийдай шин-шар, пыкайтдин эсерар, музика, кино тесни-функциз рехъ гайди туш. Ахътин авторар бас-рухрикни акатайди я...

Гила дүньядин къуд патай чал, Россия-дал ва россиявийрал, басрухарни бүттеге-нар илилти тийизвай жууре авач. Чи виликан саки вири “стхайрикай” къенин къисасчияр, “буржар” чавай хъланзәвайбуру хъанва. Бес улкведин къенепатани ихътин чавуз инсан-дин руль рекъидай идеология чукъурзавай-буруз рехъ гун?

“Демократия”, “инсандин ихтиярар хузы-вайбуруз”, “цийи патриотриз”, диндал “къе-вибуруз”, дин гвачирбурузин инсандин ма-рифат вуч ятла чизмачни? Къацу пулар акур-валди вири къадағайяр кважа-заван? Тушир-тила, гъа чуру крат къван къени, михъи кратни чи каналрай къалурдай, белки.

Са түр цагъяди са челег вирт дадунай ақыдда, чурда. Къацай са данади вири не-хир къацурда. Са ахмакъда къуйдиз вегъей къван ахкъудиз яхцур къегъалдин къуват перек жеда, лугъуда.

Чаз къалурзавайбуру са түрунинни са да-надин ва я са ахмакъдин крат туш эхир! Ви-ри общество, кукъвалай къанелди, чи инсан-рин вири къатар ақылдикай квери хъанваз къалурун? “Инсандин капитал” хъун лазим тирдакай, инсан алемдин виридалайни къилин сайтры крат ква.

Суалар... суалар... Жавабар, гъайиф, авач. Эхир гъикл жеда? Арифдар Сулеймана гъа ихътин гъалар акурла, белки, лагъанай жеди:

Фагъ

Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВ:

«Къуватар хъурай чахъ, халкъди хъсан къимет

Сулейман-Стальский райондин кыл Н.Ш. Абдулмуталибова вичин къве юбилей къейдна: яхшуринцид жисан ва ам, чаларин алым, Дагъустандин государстводин университетдин муаллим, хайи райондин хтана, эвелдай райондин къилин заместитель, ахпа вич райондин кыл яз къвалахунин цүд жис. Датана кардик квай кас ятланы, Нариман Шамсединовича сүгъбетдай вахт жагъурна. Ам курууди хънанач. Чипикай ракай месэлайрикай чун анжака бязибурул акъвазиз агақына.

- Чаз Абдулмуталибов хайи чалан месэлайрал машгүл алым, филологиядин илимприн кандидат ва республикада чехи районприн садан руководитель яз чида. Са тъвар ала, гуя къве кас я. Абур садсада галаз гъихътин алакъайра ава, къзвани? – сувал гана за.

- Алимвилин дережадив агақун са акъван регъят кар туш. Агақъайла, а дережа лайхлудаказ хүн мадни четин акъвазда. Зегъмет чигугуна къланда эхир. Анжак зегъметди жува хъянавай рекъе са гъихътин ятланы агалкъунар арадал гъида. Гыа са вахтунда алым хүн регъят я, инсан хүн – четин. Жув зегъметдив вердиш касарий ятланы, гъайиф хы, эхиримжи ийсара зи илимдин къвалах зайдий хъянва, жуван рикъяна аватланы, агақъава. Илимдин хейлини къвалахар ава гъилик квайбур, гъелле къилиз акуудиз тахъанвайбур. Гъелбетда, и гъалди рикъик са жуъре гъалабани кутазва. Гыа са вахтунда за тамамарзавай къулугъди уъмуздин тежриба тежер къван артухарзана. И кар, фикир гайила, илимдин къвалах патални хийрлу жезва. Ви зигъин, фагъум-къат! ун дегиши жезва, илимдин месэлайриз маса тегъерда килигиз алакъава. Къаучун чна, къвевза инал инсанар чин дерди-бала газ. Абурувай са цүл гаф ван жезва, «чан алай» чиг япара гъатзана, са цүли амал чир жезва. Имни университетдин муаллимдиз, кабинетда ацукунавай алимдиз гъэр кткана тежевай мумкинвал я. Эхирки, са патахъай, тамамарзавай къулугъди илимдин къвалахдиз къец! гузва, мульку патахъай, уъмуздин тежриба, инсанар чир хъянва, зигъинда дегишвили арадал атанва. И крачи илимдин къвалахдизни артух къуват тагана тадач. Алай вахтунда къилинди, гъелбетда, хиве авай къулугъдин везифа-я, жувавай датлан жавабдарвал истемишавай. Чидач, за гъавурда акъдайвал жаваб ганатла...

Къулухъ вил ягъйтла...

- Къун райондин хтана цүд жис хънава. Къе, гы патахъай къачуртланы, чехи тежриба хъянвай руководитель я. Юбилейдин йикъариз рикъел хъунар хас жезва. Са цүд жисан къулухъ вил ягъйтла...

- Тимил вахт туш. 2007-йисан эхирра Имам Музамдинович Яралиев райондин кылы акъвазайла, ада зазни иниш хтун теклифнай. Пуд жисан къене адан заместитель яз къвалахна. Анлай къулухъ райондин кыл хъянва. А жисанар сифте нубатда экономикадин месэлайр гъялна, къайда туну, чапхун-чукъурунин гъерекаттар акъвазарна къланзаявай. Им райондин руководитель Яралиева гыа сифте йикъарилай эгечин къур рехъ я: чигуре края акъвазарин, гележедин агалкъунрих тухудай къвалахин бине кутан. Алатай жисар веревирд ийдайла, и рехъ хүн ва давамариз агақун за са къайдадин агалкъун яз гъисабзава.

Авайвал лугъун: четин хайиди я. Иллаки республикадин руководстводи чи къвалахиз яз тагудайла, ада зазни иниш хтун теклифнай. Пуд жисан къене адан заместитель яз къвалахна. Анлай къулухъ райондин кыл хъянва. А жисанар сифте нубатда экономикадин месэлайр гъялна, къайда туну, чапхун-чукъурунин гъерекаттар акъвазарна къланзаявай. Им райондин руководитель Яралиева гыа сифте йикъарилай эгечин къур рехъ я: чигуре края акъвазарин, гележедин агалкъунрих тухудай къвалахин бине кутан. Алатай жисар веревирд ийдайла, и рехъ хүн ва давамариз агақун за са къайдадин агалкъун яз гъисабзава.

лар желбнава райондин. Варлу, мергъяматту, Аллагъа рикъел алай инсанри райондин саки са миллиард манатдив агақына къумекар ганва. Пулунин и тақытар школяр, аялрин бахчаяр, музеяр, спортзалар, мискъинар эцигуниз ва ремонт авуниз, целид таъминарунин, рекъерь түкъурунин, газ гъунин, чи хуэрер аваданламишунин, агаълийрин дуланажа хъсанарунин ва гъэр жуъредин маса месэлайр гъялуниз харжна. Эгер чун, чи терефдарар хийрдин къвалахар алакъайтийдайбур, ихтибар тежедайбур тиртла, икъван пулунин тақытар райондин къведачир. Икъя къумекдин майилар хүн, заз чидай гъалда, райондин администрациядин ачухвили, михъивилин, иесивилди къвалахиз алакъайди къалурунин нетижа я. Заз районда асайишиндин девир алуқынава лугъуз къланзаяв, татугайвилерни, къвалахда нукъсанарни тимил туш. Вири къандайвал жезвач, дерди-бала газаф, вилик акъвазинавай месэлайр чиги я. Инал къейдна къланда: чахъ хъянвай агалкъунрик Имам Музамдиновичин пай ква: чаз къумекар гъязбирук, чин пулунин тақытар серф ийизвайбурук газаф къадарда адан гафунихъ агъзайбайбур, дустар, чирхирар, танишар ква. Инал Шайдаеврин хизандин, Зураб Шайдаеван, Нуъдулбекован, Абасован, Бабаеван ва цүлурдади маса касарин тъвэрар къаз жеда.

- Инал вич-вичелай суал къвевза: къенин юкъуз республикадин къилихъ галаз Къу алакъаяр гъикъя?

- Республикадин кылиз атанвай Владимир Абдуалиевич Васильев гъяхъвал гыйин тирди виризас ашкара хъянва. Миллетчилиз рехъ ачуҳава, гъакъыни къвалахдиз къимет гузва, къвалахда михъивал истемишава. Чун, лезгияр, малум тирвал, къанундалди яшамиш жедай, гъукъуматдин низам-къайда худай инсанар я. Гъавилий республикадин гиylan Кыл чи халкъдин тъбиатдив къадай гъукъумдар я. Зидикирдай, халкъдивай адаз чухсагъул лугъуз жеда.

«Къвалах – им са туъквенар туш...»

- Дагъустанда, экономикада гъикъван

лай, фена базардилай къачуна, къелемар кутуна хъянвай багъ туш, вини технологийрин чиги производство я. Ам, жисанарлди гадарна, баябанлухдиз элкъевенвай чилерал арадал гъана. Райондин дагъълух пата шумягърин чиги багъни кутазва. Имни икъван чигавалдай тахъай са цүйидал. Инвесториз ана шумягъар гъядай гъвеччи кондитерский фабрика эцигдай фикирни ава. Нехуын чигахарин производство хъянва. Цүд жис вилик са вад-рутгуд гектарда нехв чунилай эгечигайти. Гила района нехуын продукция гъядай гъвеччи заводни кардик акатнава. Адан продукция уъкедин маса регионрани чир хъянва.

Районда пуд жуъредин продукция гъасилзава, федерациядин дережада маса гузвой: ричал яд, «Мевер» заводдин яд, нехуын чигахар. Умудлу я, гележегда абурун къадар артух жеда.

Гъилевай жисиз чна эхирни Эминхурье 2010-жисиз эцигиз эгечигайти школа ишлемеш вахкана. Къварчагъ дередиз – им гъеле чи бубайрин мурад тир, алатай асиридин юкъвара къвалахрикни эгечигайти – дигидай яд атана. Къасумхур хъвадай цин патахъай дарда гъятнавай. Ам къачувай чешмейра яд тимил, агаълийри ишлемешун артух хъянвай. Гила иниш Страна вацла яд гъизва. Яд къачудай ва михъдай тадаракар, пуд никъан къене виш агъзур касдиз бес жедай цин резервуарар эцигнава, къве километри зураз турбани тухванва. Районцратдин агаълийри яд агақун ярғылди гъузлемеш хъийдач. Лагъана къланда хъи, республикадин цүйи руководство чи дердийрин гъавурда акъвайвиялай чалай са жисан къене и къве чиги проект тамамариз алакъана, пуд лагъайдини къилиз акуудзава.

- Хъянвай агалкъунар, алакъанавай къаринкариз тежедайбур я. Анжак хъурерин агаълийрихъ галаз ихтилатар хъайила, гъавурда акъвава: абур, белки, виридалайни района емишар, салан майвайр гъядай завод эцигзувай хабарди шадардай...

- Консервийрин заводни эцигиз жедай. А фикир авай инвесторни къевзва чи къилив. Завод эцигда. Бес ахпа вучда? Гъасилзава продукция маса гуз четин я. Инсанриз, паталай килигдайла, ибур регъят къвалахар хъиз аквада. Чун яшамиш жевайдай советрин девир туш: вуна продукция гъасилзавай, ам гъукъуматди маса къачувай, физвай яргъариин вагонралди. Гила а къар амач. Экономика къвачел ахъкалдарун, иллаки хуруун майишат вилик фин патал гъукъуматдин къаюмвал ва къумек чарасуз я. Гъар гъикъя ятланы, за чи агаълийрин гъульгульар ачухдай хабарни гун: района 50 агъзур тонн емишар къабулдай алай девирдин гъамбархана эцигун патал ахтармишунини проектдин къвалахар инвесторри гъиле къунва. Ахътин чиги кархана са къурву вахтунда арадал къевдай, паярлди кардик акатда: сифте, месела, 5000 тонн къабулдай ва худай чияр гъазур жеда, ахпа мад ва мад, тамамдакас къилиз акътадалди.

- Гъукъуматдин патай гила хуруун майишатдин къумек авач лугъунни дубз жеда эхир.

- Жеда, гъелбетда. Къумек ерли авач лагъай чигуре туш. Мисал яз, чи цүйи технологийрин шпалеррин багъларин са гектардиз миллион манатдилай виниз акътазава. Адакай гъукъуматди 250 агъзур манат субсидия яз гузва. Гъакъ мелиорациядин ва маса къвалахризни. Гузва, анжак бес къадарда вав. Хуруун майишатдин артух къумек герек я. Гъукъуматдин къумек авачиз, экономика, налогрин бине гегъеншариз жеда. Сифте къумек – ахпа налогар ва нетижаяр.

гудай крат тамамардай...»

Стал Сулейманан шииратдин суварик

«Зун мягътэл я...»

- Сулейман-Стальский районди вичин культурадин умурдалини желбаза. Милли адетар рикел хун ва хүн патал ийизвай алахъунар. Хайи чалаз ва культурадиз талукъ илимдинни практикадин конференцияр, ақылздавай ктабар. Масана вая, ина рикел атана лезги чал чирзавай студентриз махсус стипендияр тайнарун, эгер абур гузмат!...

- Вад ийсуз стипендийриз вад миллион манат ахъяна Яралиев «Шарвили» фондунай. Дагъустандин государстводин университетдани педуниверситетда хайи чал чирзавай вири студентриз. Абуруз тарсар гузвай муаллимралы ийса садра-къедре пулунин күмекар агацкай.

- Культурадин умурдалини алақынавай краттар, вилик ақылздавай месэлайрикай вуч лугъуз жеда?

- Милли культурадин месэлайриз рикел ивай фикир гузвойди, гүелбетда, са чи районда туш. Алай девирда а месэлайрин важиблувал вирина анамишзана. Жуван халкъдин бинеяр чирун, бубайрин ирс, адетар, къанун-къайдаяр хүн, хайи чал - вири и девлет ақылздавай несилрал агацарунилай важиблу вуч ава?! Муниципалитетди тайинарнавай махсус программай кардик ква. Эхъ, чалай алақай, гъатта вири халкъдиз раиж хайи, рикел аламукъдай крат ава. Инал абурукай мад сефера рахан тийин. Чи район арифдаринин шаиррин макан яз гъавайда гысавайди туш. Районда культурадин хиле къвалахдай, алақунар авай, яратмишздавай ксарин жергээр къалин я. Культурадин мярекатар датана къиле физва. Чун абурун ери хъсанариз алахъзана. Къланздавайди абуру инсанрин къанажагъдиз хъсан таъсир авун, бейнида амукун я.

- И мукъвара районда нубатдин сефера халичайринни гамарин сувар къиле фена. Идах галаз алақытуз мили сеняткарвилин месэлайрикай лагъанайт, Къланздавай.

- Халкъдин са девирда машгүр, гила саки кважадай чкалад атанвай сеняткарвилер къвалечел ахъкалдарун чи вилик ақылздавай важиблувал месэлайрикай я. Гъайиф хъи, пулунин тактагар авачирвийля чун чехи алахъунар къланздавай гъа халичайринни гамарин производство арадал хиз агацнавач. Гъеле пешекарарни ама, иллаки Къварчагъ дередин хүрера. Ана, Зизикрин хүре, авай халичайрин фабрикадин дараматни чна хвена, тарарни эцигнава, ани чими авун патал газни гъанва, къвалахдай шарттар арадал хканва. Къвалах тухун патал майл, мумкинвал авай ксар герек я. Абу жагъидайдак чна умуд кутазва.

- Район Дагъустандин тариҳда машгүр испикрин керамикадин бинея...

- Хъенч1ин къапарин производство халисандиз кардик кутун патал вири тадаракар къачудай инвестордихъ галаз икъар хъанва. И къвалахдиз къве миллиондив агацкай пул кълан жеда. И сеняткарвиле аллатай ийсара чна авунвай кратни ава, са вуч ят1ани арадал гъанва. Пешекарар гъазур я. Аялиз и кеспи чирдай кружокар школайра, райондин аялрин Яратмишунрин къвале ачуна.

- Зизика советрин девирдин фабрикадин дарамат амукун, гила ана къвалахдай шарттар арадал хун бейхабар кратни, ада рикел шадвални кутазва...

- Ц1уд ийс вилик чун райондиз хтайла, ина культурадин са шумуд ва маса идара-яр, маса гуз, тулк1 авуниз ақылздавай. Къун ч1алахъ жедани, Герайханов со-входдин культурадин къвални кваз! Ана авай аյалийрэз къултугъдай комбинатдин дараматни. Абури вири Имам Музамудиновича, пулунихъ маса къачуна, жемятдин ихтиярдиз вахкайди я. Зизика халичайрин фабрикани маса гуз къланздавай. Агацнава. Экенрин хүре гъихътин культурадин къвал маса гана, къванцай эцигнавай. Инсанриз абури кълан хунал зун мягътэл я. Гъукуматди арадал гъанвай культурадин макан, имарат - адаз гъик1 темягъдайди я, адад гъил гъик1 фидайди я?! Ам, вакъфа хъиз я, михъи чка я эхир, вири жемятдин пай квай. Гъайиф хъи, гъахътин къвалахдани хъана районда. А вахтара умурдин гъава, инсанрин ниятар гъахътинбур тир. Фикирздавай: гъик1 хайит1ани, гузвойди я, масадал гъалтдалди, за къачуда. И журидин гъерката - чапхундин, барбат1унин - ақылздавай, за лагъивал, сифте нубатдин месэла хъанай районда.

«Зун анжак сухта я исятдани...»

- Чи чал, ашкара тирвал, Кеферпатаан Кавказдин халкъарин чаларикай хъсан-диз ахъмашнавай бурукуй сад я. Фикир къведа: чинин чал чирнавай, ахтарши-навай дережадиз килигайла, лезгияр, дугъриданни, цивилизациядик ақатнавай халкъарин жергеда ава... Советрин девирда чахъ илимдин дүньяда чизлэгээл гъульмет къазанмишай чехи алимар хъанай. Гъавурда авай ксарин тес-тикъарздавайвал, гъульмет атай несилдикай а чехи алимирин рехъ давамарздавай виридалайни бажарагълу алим Нариман Абдулмуталибов тир...

- За жувакай масак1а фикирзава: зун исятдани а чехи алимирин анжак сухта я...

- Заз күү къектаб чида, илимдин макъ-алаяр, гъалат1а, 70 акътнава.

- Ктабар пуд ава, макъалаяр - 150-дав агацкай. Акътнавайбур.

- Алай вахтунда хайи чалахъ галаз алакъалу месэлайра иллаки хчи хъанва, абури датана веревирд тавунани жевзач. Нариман Шамсудинович, лезги чалан илим авай гъалдикай Көвэй вуч лугъуз жеда?

- Хайи чалан месэлайрал машгүл алимрин чехи несил хъфенва. Гъайиф хъи, алакъунар авай жегъил къуватар илимдиз т1имил къвезва. Себеб - илимдин къвалахддин мажибрал дууланиш хун чентин я. Чирвилер къачунвай, фикирар-къят1унар хчи жегъилар авачиз туш, анжак абуру и къвалахдиз ярғалди дурум гузвач. Иллаки - дишегълири: хизанар жезва, аялар, къвалин дерди-бала, чехи кар хайит1а, илимдин дережа къачуна, ахпа илимдихъай къакъатзава.

- Хайи чалахъ галаз алакъалу гъуль-жетар-бягъсер зайиф яз аквадач. Абуруз Күне, гъич тахъайт1а, фикир тагана бажагъат амукуззава.

- Ч1алан месэлайрай гъульжетар-бягъсер, дугъриданни, зайиф туш. Завай вуч лугъуз жеда? Илимдин къядайра ишлемиш тавуна, низ вуч къандат1а, гъам къывизай девир алукунава. Алатай вахтара, гъа чи чехи алимар иллаки себеб яз, абурукай къурху аваз, са бязи кратни рехъ гудачир. Гъукуматдин къадагъа, адан вилик жавабдарвал авай. Гила рекъер ачу хъанва.

Зи фикир ихътиндигъа я: эвелни - эвл чна хайи чал харчи тавун, гъа авай къурулушда хун лазим я. Чна вучзава? Гъеле чи аялриз, ақалтазай несилдиз ч1ал гъа авай гъалда чириз, ч1алан къурулуш, вичин иервал абурун зигъинда ацукариз тежез, чун ч1ала сагъ революция тваз алахънава. Ибур гъик1 жезвай крат я? Сифте чна ч1ал хвена къанды. Сифте чун вири, халкъ, дидед ч1алал рахана къанды. Ч1ал вири рекъера ишлемишна къанды, гъар йикъян умурда хъиз, общественный ва полити-кадин умурдани, культурадани, илимдани, масанрани. Бес чун гъик1 рахазва: са гаф лезги ч1алал, мульку гаф урус, азербайжан ч1аларал. Ик1 эйбэжер ч1ал арадал атуникай регъуни жевзач.

Бегъем ч1ал тийижиз, чун ч1алан къурулушда ц1ийивилер тваз алахъзана. Ал-фавитдай и гъарф ақыдун, ик1 къхин дүз туш, ат1ам дүз туш лугъуз, къадарсуз ч1уру гъалар арадал гъизва. Ктабарни гъарда вичиз чидай журидин ч1алал ақылздавай. Къядаламишнавай ч1ал авайди я, вирида къабулнавай. Къайда - им вирида за-кон я. Закон ч1урдай ихтияр садазан авач. Вучиз къайдадик, са бубат къупдик квай ч1ал харчи ийизвай, ч1урздавай я?! Заз лугъуз къланздавай: ахътин инсанри ч1алаз, вири халкъдиз зарар гузва! Гъелбетда, шаклу бязи месэлайра ава. Гъам графика-дин, гъам орфографияддин, пунктуация-дин, стилистикадин. Эхъ, абури къарагъарна къанды, гъялна къланздавай я, анжак - илимдин бинедаллаз, алимирин, гъавурда авай ксарин махсус комиссияр тешкилна, гаф-ч1ал сад авуня.

Я тахъайт1а, бязибуру ц1ийи гафар майдандиз ақылздавай. Заз чидач, белки, са бязи шаирриз ава жеди ихтияр ц1ийи гафар арадал гъидай. Ам чи гаф я лугъуз, бес виридал илл1из алахъдани?! Акът тийизвай къундарма авач. Илимдин къалып макъалайрилай эгеч1на, яц1у ктабрал къван. Са бязибуру къелайла, ак1 жеда хъи, дүньядин бинеяр кутунвайди гуя лезги-яр я, чалай зурба мад халкъ хъанач. Ик1 жедайди туш! Эгер халисан алим машгъул хайит1а, ахътин «ахтармишнава» са гъвеч1и макъалада русвагъда...

Чун са гъихътин ят1ани рангсуз, усал, официальный журедин раҳунрал эляч1-нава. Инсанривай чин фикир дидед ч1алал лугъуз жевзач. Адан гуричевал, жан-лувал квадарзва, хчи келимаяр раҳадайла, чна ишлемишзава. И патахъай я, зи фикирдай, чна алахъунар авуна к1анза-вайди, ч1алан бинеяр, адан т1ебиат хъун патал. Эвелни-эвл. Ахпа яваш-яваш са-са месэла гъялна къанда.

Эхирни...

- Элкъвена жуван умурдалини рекъиз килигайла, - лутузви Нариман Шамсудиновича, - заз акваздавайвал, са патахъай, зи ба-хтуни, шаксуз, ишлемишна: зун гъамиша дүз, къени, инсанперес, гъахъвал гвай ин-санрин арада хъана. Ч1уру ниятар авай-турин арадиз заз Аллагъди рехъ гана, абури зазай ярға авуна. Гъар сада, са яшариз ақ-атайла, вичи тухвай умурдалини веревирд авун, нетижайт1а къун адет я. Умурдалини нубатдин гирведал алатна фейи ийсарин нетижайт1а къада. Эгер умурда захъ са тайин агалкъунар хъанат1а, идалди зун чин арада хъайи дүзгүзин инсанриз буржлу я. Гележегда чи-дак гъик1 хъедат1а. Умурдалини акваздавайвал, мисалда лугъуздавайвал, къе балк1андал алайди пака чилд хъуннин мумкин я. Умурдалини жевзача, гъель сагъ я. Захъ хъсан хизан ава, лайиху ярар-дустар, санал къвалах-здавайумдул терефдарар ава. Яшамиш хъана къанды я, са вуч ят1ани арадал гъялна къанза-вайди я. Гъвеч1и бур хъайит1ани, чехибурса хъайит1ани, хийирдин крат къилиз ақудиз гъамиша регъяни туш. Ч1уру крат я гъа-сятда арадал къевздавай. Къуватар хъурай чахъ виридахъ, халкъди къабулдай, хъсан къимет гудай крат тамамардай.

Суъбет авурди А.ОМАРОВ я

Хайи йикъаз бахшзава

Сажидин

НАРИМАН ХЪТИНБУР...

Жамшиши хъана зун са къадардин, СССР-дин хъана пары маканра. Акуна заз йикъар гағъ бул, гағъ дардин, Къумлухрани, Шалбуз дагъ хъиз къакъанра.

Тек-түк гъалтна зал Нариман хътинбур, Садбур - регъят, садбур раҳаз четинбур!

Акъуллубур лезгийрик чи пары ква, Сагъибар тир къуллугъриз гъар журедин. Чун бул бегъер гъидай емии тарақ ква, Районрикай шағъ тир къадим Күредин. Тек-түк гъалтна зал Нариман хътинбур, Алимиркай адалатту, мұлыминбур!

Тараф квезд, акваздавайла вилерад, Ширин меңел түккүлүрдайла къвалахар? И къадар рик1 атай хайи эллера, Амма вичив күсні гвачир дамахар. Тек-түк гъалтна зал Нариман хътинбур, Ихтибарлу, гъар са карда заминбур!

Къейд ийидай ч1авуз вичин хайи юғъ, Яхылурни ц1уд, туд паонкай са пай тир. Халкъ паталди чаз Аллагъди гайи юғъ, Халис багъ хъиз, мурадривди айлайд тир; Тек-түк гъалтна зал Нариман хътинбур, Гъар са т1алдиз халис дарман хътинбур!

Сажидина анжас вичин паталай Тарифзава, вирибурун гафар я. Вилик къведай варцаар, гъар сан гаталай, Зулуң күштэй гъидай, бегъер гъидай гатфар я. Тек-түк гъалтна зал Нариман хътинбур, Зулуң күштэй гъидай харман хътинбур!

Лезги чалан олимпиада

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Эхиримжи вахтара Дагъустандин милли чалар авай гъалди абурун саъбирик къалабулух кутавза. Малум тирвал, хай чалал рахазвайбурун къадар къвердавай тъмил хънуни халъкин милливални къилдинвал зайдиф жеда, гележегда а халъдикай тариҳда анжак тъвар амуъкда. Гъалар гъакини писавайла, гъукум гъиле авайбуруни гъвчели халъкин чалариз талукъ яз гагъ-гагъ ихтилатар цалцамбурс ийизватлани, крат хъсанбур жезвач. Ибур бинесуз ихтилатар туширан гъакиндай хай чалариз талукъ зақон тахъуни, мектеба хай чаларин сятер тъмиларуни, гъакл маса делилприни шағыдвалзана.

Хай чалахъ рикл кувай касарни аваҷи туш. Жуван чал, меденият вилик тухунин жигъетдай са фикрдан алай ватан-пересри чеплай алакъдай серенжемар къабулзана, мярекатар тешкилзана. Икъ, 28-октябрьдиз Сулейман-Стальский райондин Вини Стаприн мектебда республикадин къиблепатан окруждин мектебра 9-11-клас-сра къелзайвай аялрин арада лезги чалайни эдебиятдай сад лагъай сеферда яз олимпиада къиле фена. Лезги халъкин рикл алай шаир, классик Етим Эминан 180-йисан юбилейдин мярекатрин серъятра аваз меръяматлувилин "Леки" фондуни Сулейман-Стальский райондин администрациядихъ галаз санал къиле тухвай мярекатда Сулейман-Стальский, Кыурага ва Хив районин мектебрин ученикни иштиракна.

Олимпиада къелзайбурун къатлунар еримлу авунин, яратмишунрин къалахда абурун гъевес хажунин, лезги чалаз вини дережада итиж ийизвай, чипхъ алакъунар авай аялар винел ақъудунин ва хай чал машъгуру авунин макъсадралди къиле тухвада.

"Леки" фондуни векилприкай мярекат-

да Фарман Шайдабегова, Назим Дашдемирова, Раиса Жалиловади иштиракна. Олимпиада къиле тухунин теклиф гайди "Леки" фондуни векилприкай сад тир Руслан Мегъидханов я. Фондуни векильяз, ада хай чал, меденият вилик тухунин проектириз реъбервал гузва.

"Къалахар аваз, ци заз олимпиадада иштиракдай мумкинвал хванач. Олимпиада тухунин карда зегъмет чугур, иштиракай вирибуру саърай. Им сифте кам я. Гележегда чна мадни гегъенш камар къачуда. Заз и олимпиада гъар йисуз къиле тухдай адет кутаз кланзана", - лугъузва Р.Мегъидханова.

Къейд ийин, олимпиада тешкилуник, ам къиле тухунник Сулейман-Стальский райондин образовандин управленидин пешекар Назират Азимовади къетлен пай кутуна. Мярекатда "Лезги газетдин" къиллин редактор Мегъамед Ибрағимовни авай.

Олимпиадада пуд райондай 59 аялди иштиракна. 9-класда къелзайбурун арадай сад лагъай чаяр Рамазанова Фаридади (Вини Стап) ва Набиева Ангели-

нади (Курхуър), къвед лагъай чаяр Рамазанова Периди (Сайдхуър) ва Рагъмалиева Маинади (Агъа Стап-Къазмаяр), пуд лагъай чаяр Агъаларова Назлухалума (Нузыцъуър) ва Нуредина Сабинади (Къулан Стап) къуна.

10-класда къелзайбурун арада сад лагъай чаяр Межидова Эрлана (Курхуър) ва Сафаралиева Шамсията (Къулан Стап), къвед лагъай чаяр Мирзоева Замиради (Къулан Стап) ва Гъажиханова Миланади (Вини Стап), пуд лагъай чаяр Ашуррагъаева Селимата (Фригъар) ва Рамазанова Гульизара (Цийихуър) къуна.

11-класда къелзайбурун арада сад лагъай чаяр Рустамова Эмилияди (Курхуър) ва Пирмегъамедова Эмилияди (Вини Стап), къвед лагъай чаяр Гъажимирзева Эльвинади (Агъа Стап-Къазмаяр) ва Фатагъова Фатимади (Агъа Стап-Къазмаяр), пуд лагъай чаяр Алагъкулиева Алинади (Къасумхуър) ва Исаева Эльмиради (Агъа Стап) къуна.

Гъалибичийриз ва приздин чаяр къурбуруз грамотайрилайнин савкъатрилай гъеъри, "Леки" фондуни патай пулдин пишкешар гана.

Абдул Фетягъан - 70-йис

“Гафариз гатфар гъайиди!”

Дагъви ШЕРИФ

Дагъустандин писателрин Союзда 25-октябрьдиз фольклорист, шаир, гъкаяччи, литературадин критик, аялрин рикл алай автор Абдул Фетягъан 70-йисан юбилейдиз талукъ мярекат къиле фена. "Ярардустар, мукъвабур къватл хъана, вичин юбилей къейдун Абдул Фетягъан мурад тир", - мярекатдин сифте къилия рикл хана адан умъурдин юлдаш Гульназа.

Залда шаирдин мукъва-къилияр, хтулар, ярар-дустар, общественный тешкиларин векилар - адан яратмишунрихъ галаз таниш ксар къватл хъана. Абурун юбилиярдикай анжак чими келимаяр рахазвай, дуст, хизандин къил, меслятчи хъиз рикл хизвай. Махачкаладин ва Каспийскдин са жерге школайра

къелзайвай аялри, юбилиядин хтулприни адан шириар хуралай къелзайвай.

Мярекат Дагъустандин писателрин Союздин лезги секциядин руководитель Владик Батманова ачуна ва къилени тухвада. Микрофон гагъ залда, гагъ трибунадихъ гъилерай-гъилериз физ, Абдул Фетягъакай гзаф ксар рахана. Абурун жергеда Каспийскдай атанвай алим ва муаллим Исламудин Гъульсейнов, Смугъултин хуяръяр мөркездиз реъхъ атанвай шаир Мурсал Алпан, алим ва зари Фейзудин Нагъиев, Тахо-Годидин тъварунихъ галай педагогикадин илимринни ахтармишунрин институтдин къуллугъчи Жаклина Мейланова, Абдул Фетягъахъ галаз са кабинетда ацукуна къалахай шаир Зульфиқъар Къафланов, Дагъустандин халъкин шаир Арбен Къардаш, масабур алай.

Зульфиқъар Къафланова вичин дуст

"гафариз гатфар гъайи кас" хъиз рикл хана.

А.Къардаша вич юбилиядихъ галаз таниш хъай вахтарикай субъетна: - Абдул Фетягъ за жуван чехи стхя гъисабазава. Чун 1980-йисуз таниш хъанай. Дагъустандин вири чаларал аялар патал "Кард" журнал акъатиз башламишай вахт тир. Абдул Фетягъ анин къвед лагъай редакторвиле, Расим Гъаждидихъ галаз санал къалахда лагъана атанвай. Лезги аялар патал "Кард" журнал литературадин жигъетдай хъсан дережада аваз, амай халъкин бурулай тафаватлу яз майдандиз акъудуник Абдул Фетягъан еке пай квай. И кар за мадни, 4-курсона авайла, "Кард" журналдин редакциядиз практикадиз атайла къатланай. И вахтунда чи дуствал, яшарин тафаватдизни килиг тавуна, магъем хъанай. Гъульсейн чна "Дагучледгизда" санал къалахай.

А.Къардаш юбилияди чи фольклор, проза, шириат, издательства къалахдайла, санлай лезги эдебият патал авур къалахрал акъвазна. Малум хъайивал, ам неинки лезгийрин сивин яратмишунар къватлунин карда студентриз, алимирз еке къумекар гайи, гъакл вичин ими, лезги проэдин диг эцигай Алибег Фатахован реъх давамарай устад я.

Манидар Тамила Хидировади А.Фетягъан чалариз түккүрнавай манияр лагъана, мярекат гурлу авуна.

Эхирдай юбилиядин умъурдин юлдаши атанвай вирибуруз саърай лагъана.

Мярекатдал къватл хъанвайбуру къейд авурул, Абдул Фетягъа вичин руть, рикл инсанриз тунва. Адан мурадар, хиялар ширира ама...

Етим Эминан - 180-йис

Чехи шаирдикай

- Москва

30-октябрьдиз Москвадин миллетрин къвале лезги литературадин классик Етим Эминан 180-йисаз талукъарнавай чехи межлис къиле фена. Ам тешкилайбур Москвада кардик квай ФЛНКА, «Москва-дин лезгияр» РНКА ва Ярославль шегъерда авай лезгийрин НКА я.

Мярекатдин иштиракийриз Етим Эминан эсеррикай лезет хкуддай мумкинвал хъана. Инал милли литературадиз чехи итиж ийизвай хейлин ксар рахана. Абурук общественный деятелар, алимар, литератороведар, Москвада яшамиш жезвай жеғилар квай.

Межлис ФЛНКА-дин жегъилрин департаментдин активистри къиле тухвада. Чинин рахунра абуру Етим Эминан умъурдин рекъийкай ва яратмишунрикай хейлин къиметлу фикирар лагъана.

Вичин маналу гаф рахуналди, ФЛНКА-дин руководитель, РФ-дин Президентдин патав гвай милли алакъайрин рекъий Советдин член Ариф Керимова къейд авурул, лезги, милли къанажаъ арадал атунин карда Етим Эминан ирсинихъ къетлен метлеб ава. Ам хуын, чирун, неисирив агакъарун чи виридан буржи я. Ариф Керимова алай вахтунда Лезгийрин Милли Культурадин Автономияда къиле физвай бязи дегишилерикийни субъетбетна ва милли тарих, Чал, культура чирилиз, хуынз эвер гана.

Къватл хъанвайбурун вилик тъвар-ван авай алим - философ, Россиядин илимрин академиядин академик, РАН-дин философиядин Институтдин илимдин руководитель Абдусалам Гъульсейнов рахана. Ада Етим Эминан эсеррин философиядин жигъетдай деринвилай, метлебуливилик субъетбетна. Етим Эминан ирсиниз жезмай къван мукъва хъун, чирун, къвемзай неисирив агакъарун важибутириди къейдна. Алимди мярекатдал шаирдин вирибуруз машъгуру «Дустариз» ширир хуралай къелна.

Атанвайбуру ФЛНКА-дин контрольно-ревизионный комиссиядин руководитель Шихмегъамед Мурсалова тебрикна. Ада мярекат тешкилайбуруз саърай лагъана, ихътин гурушашар мукъвал-мукъвал тухун перек тирди къейдна.

Межлисдин иштиракчияр Интернетдин къумекади чехи экрандилай Сулейман-Стальский райондин къил, машъгуру алим, лезги чалан ва литературадин дигар дериндей чизвай Нариман Абдулмутилибова тебрикна.

Етим Эминан умъурдикай ва яратмишунрикай, эхиримжи жагъянвай цийи документрикай метлеблу доклад гваз мярекатдал общественный деятель ва шаирдин биография ахтармишавайди тир Низами Абдулгъамидов экъечИна. Ада Етим Эминан ирс ахтармишунин жигъетдай хъанвай хейлин цийивилер къейдна.

Залда авайбуру шаирдин «Дустариз» ва «Дульяя - тургъягур» ширирхъ яб акална. Абуруз талукъ яз гъисабазава. Чун 1980-йисуз таниш хъанай. Дагъустандин жигъетдай хъсан дережада аваз, амай халъкин бурулай тафаватлу яз майдандиз акъудуник Абдул Фетягъан еке пай квай. И кар за мадни, 4-курсона авайла, "Кард" журналдин редакциядиз практикадиз атайла къатланай. И вахтунда чи дуствал, яшарин тафаватдизни килиг тавуна, магъем хъанай. Гъульсейн чна "Дагучледгизда" санал къалахай.

А.Къардаш юбилияди чи фольклор, проза, шириат, издательства къалахдайла, санлай лезги эдебият патал авур къалахрал акъвазна. Малум хъайивал, ам неинки лезгийрин сивин яратмишунар къватлунин карда студентриз, алимирз еке къумекар гайи, гъакл вичин ими, лезги проэдин диг эцигай Алибег Фатахован реъх давамарай устад я.

Манидар Тамила Хидировади А.Фетягъан чалариз түккүрнавай манияр лагъана, мярекат гурлу авуна.

Эхирдай юбилиядин умъурдин юлдаши атанвай вирибуруз саърай лагъана.

Мярекатдал къватл хъанвайбуру къейд авурул, Абдул Фетягъа вичин руть, рикл инсанриз тунва. Адан мурадар, хиялар ширира ама...

Межлис элкъвей столрихъ чаяр хъуналди, атанвай мугъманар агъмиш авуналди давам хъана.

Эминан дуст ва гъа девирдин зурба арифдар хъайи Къазанфар Зулфиксарова лагъай «На кукуйларна, стхя, вун Аллагъди хъый, Дили - диванадиз чирагъ, эй азиз...» гафар мад сеферда тиккарна, дульяядин литературада ва къулепатан дагъустанда Эминан дережа къакъанди тирди субутна...

Абидин КАМИЛОВ

...Чи балишавик Агъасийиф,
Гъелбетда, ак! Рекъиз гъайиф...

Стал СУЛЕЙМАН

Сузадин раган сир

(Поэма)

Ялаеву инкъилабчи

Агъасиев Къазимегъамедан
екъ къаматдиз бахшаза

Иблисрин судди акъудна къара:
“Хутаун хуъруз Къазимегъамед...”
Хъана жаллатлар чеб-чипв икърар,
Ягъиз тун патал адав чилиз мет...

Къегъал хва аку! Клуртшашар аку -
Асландин виллик зурзазвай къуърер.
Кутлунна гъилер, къандалра - къвачер,
Иви хъченвай игитдин виллер...

Каспи гъульпукай хкатзава рагъ,
Чими нуарив къужаҳда къаз чил.
Хупл диганвачни Къасумхуърун багъ!
Нурлуп я машгъур даим Чулав къил...

Балкъанрин туын “пурх”, гъакл къвачерин ван
Хъайи къветерин, “пурр”... авуна, луж
Катна вилликай, чебни яхъцур къван,
Къалуриз чинп садвал, гъайбат, гуж...

Тұнтын Къурагъ ваншы, гъа са ванцеллаз,
Ягъай севре хъиз, ийизва гъургъур.
Дигмиш цукъвери, игитдиз наз гуз,
Дамахидиви юкъ ийизва алгъур...

И хуш легъзеди хажай гъевес,
Рагъуц галайвал элкъвена къегъал,
Къанихвилиди къачуна нефес:
- Аквазвани ваз къе зун авай гъал!?

Вуч тахсир кваз зун чакъалтин гъиле
Тунва? Асланар жедайд туш мұттұльгъ!
Килліг иирихиз, авачир бине,
Намусдилай лукъвал къунавай вине...

Хандин мұкъвелай Къурагъ патахъ рехъ
Хкаж жезвай тик гүнедин кылел
Агақай члавуз жаллат! - чулав пехъ
Рахана бирдан: - Ягъин и пелел...

Гайи тапшуругъ акъудин къилиз,
Хъайид(и) ана жеда, ни акъудда къил?
Аквадалди чун халкъарин вилиз,
Ша, са патахъди баштан ийин къил...

А бармакни клурт, чекмейр хурум,
И дар девира я адаз гъарам...
Акъудин ифин душмандин къамай,
Ахпа къамай къван авурай гъарай.

Къазимегъамед:

- Зи пек-парталда ава куб вилер,
Аквазва заз куб ниятар чуру.
Буыркъу жемир къун, килига иер,
Гъарам тұнналди руфун жеч дулу...

Шура гъукумат жедайдахъ гъалиб,
Гъич шак алализ, я зун инаниши.
Гъимир къуне куб невейрал айиб,
Жемир акл лавгъа, цава къуна тиши...

Хабар тақъаз зи риклин талдикай,
Зун ягъун патал регъевзватла сас,
Большевикдин ивидин гъар сталдилай,
Чир хъухъ, зи халкъди вахчуда къисас!..

Бирдан куулухъай винтовкадин ван
Акъатна, татаб хъана чи игит.
Вад декъинкада тағуз вичин чан...
Жаллатлар къвалалай вегъена мейит...

Клуртшазир хъана ам лишандин пен -
Мейитдал къурна гулылед хар виняй.
Сада байбутдив беден тлеқв-тлеқвен
Хъувуна, къена вичин риклин цлай...

Серф гъят тавурай ажуздан гъиле,
Адаз я писни хъсан аквадач.
Къада вич ада виридалай вине,
Хайи бубадин чалахъ агъадач.

Гъатайла вичин къвалалар къеве,
Галчъур жеда ам, хуърлупукъ хъиз, геле.
На лугъуди, я таравай къекле,
Гъалчиз-вахчудай вичин пел чиле...

“Чулав къилелай”, Каспи гъульелай
Рагъуц галайвал хкаж хъана циф.
Къайи гар галаз фена къилелай,
Ракъинал алчудна вичин члай киф..

2-жаллат! - Килиг, абуру тѣбиатни кваз
Алахънаватла гъыл есирда къаз.
Мейитдал алай хутұна шейэр,
Аламатла чан килиг гъа иер!...

Акурла игитдин ахъазмай вилер,
Амуқына жаллатл хъана гъыл серсер:
- Гъайиф тир, валлагъ, къелетна чна,
Кузы хиве къунай и гунағ савда?

Киче къуърер хъиз, катна жаллатлар,
Туна гуъгуъна пичи руквад гел...
Гъыкъван ийида саймаз гъалатлар,
Эй савадлу тир зи Күредин эл?..

Чи Сулеймана, рикл аваз тлал,
Чуугунай гъайиф чи къегъал хъихъ.
Риклин гъарай яз теснифнай бахш - члал,
Гъиссериз зурба, авачир тешпигъ.

Регъбер Ленинал а къайи хабар
Агақъай, рикл эляна къабар...
Гъалиб хъана халкъ, алатна йисар -
Алукъна исларь Советрин вахтар...

Чи игит ягъай жаллатлар жаза
Ахакъна, шаксуз, гъаъх хъана гъалиб:
Сада вич тукъуна, авуна суза,
Амайбуру невейрал гъана агъ-айиб...

Ви “шартунин сур” хъанва пак чка,
Ви тъварцелди эл ава къвез-хъфиз.
Твазва ви гумбет цукъверин юкъва,
Вун рикл хиз, алхишар ийи...

Садбұру ама вав чуғазмай дяве -
Яракърай ягъиз ви пак тир гумбет...
Кысмет таҳъурай члиз сур, магъфе,
Гъинай атурай, лагъ, ихътин миллет!?

Вахъ халкъ ишхъай вилерин нақъвар-
Себебрин булах - Сузадин рагай
Авахъзама къе, гъаклни патавай
Хкатзама къеж ивидай рчай...

* * *

Азербайжанда ви пак тъвар алай
Авазвай шегъер - Къазимегъамед.
Дамах ийиз ви тъварцел зар алай,
Чавай хъуз жезвач къе ви сур-гумбет...

Хкажай игит хцел къацай гъиль
Иирихиз халкъди ийизва лянет.
Пионерри къвезд, агъуз ийиз къил,
Эцигзава ви сурал тъар къар нямет...

...Сузадин рагай - Суваб булахдай,
Вилин нақъвар хъиз, аваҳъзая яд.
- Дарман яз къаҷун къвализ хутаҳдай,-
Лугъуз, нубат къаз, аквазва са-сад...

Чи гъар садан пак буржи я, эхир,
Жуван аллатай тарих авун чир.
Девирар фида, яна хал, пехир...
Амуқъда ирс яз Сузад(ин) раган сир...

Жаллатларин тъварар къазвач за - туш сир,
Невейринг хиве гъыл твада тахсир?..
Авун паталди абуруз таъсири,
Келпрай дикъетдив Сузад(ин) раган сир...

Игитвилиз рехъ

(Россиядин Федерациядин Игитдин
члехи тъвар ганевай (къейидалай къулухъ)
къегъал леззи хва БАТМАНОВ Зейнудинан
екъ къаматдиз бахшаза).

Садни хазвач игитар яз дидейри,
Игитвилиз рехъ ачуҳ я умъурда.
Лугъудайвал чи бубайри, бадейри,
Къегъал хва гун - им Худадин эмир я.

Сад Аллагъдин эмир яз чи халкъариз
Шарвилияр ганай четин вахтара.
Герек члавуз тешпигъ хвайи датълариз,
Вил тахъай гъич мас(а)да гудай бахтарал...

Къе душмандрай къил акъудун четин я,
Чакъалар хъиз чкъанавай тамариз.
Багъри касни рекъиз абуру къвачин я,
Са ни ятлан(и) гайи буйругъ тамамриз.

А “чакъалар” вал гъыл гъалтнай, Зейнудин,
Тамун абур, хуърун сабур хъзвавай?..
Маса хизан хвена, гъаклни иман - дин,
А душмандрин чуру ният чизавай.

Лезги намус, на тухумдин тъвар хвена,
Чанни гана, рей ганаң на душмандиз...
Несил патал адалатдин кар хвена,
Тамай къзвезва билбилир ван пашман тир...
Эхъ, девирар атайди хъиз хъфифа,
Чи игитрин тъварар чпел къхида...

Зенд

Репния КЪАРИБОВА,
муаллим - филолог

хважамжамдин перем алаz”, зи түккүль баҳт,
гъамарин къерет, гатфар - назиз свас, живе-
дин дафтар мад ва мад элитетар къелиз жеда...

Автордин олициетворенияр (чан алачир
шайэрал чан гъун) хътин тақатни фикир жел-
байди я. Шаирдин чала тежедай крар, гъа-
лар гъакъыттада жедайбуруз, фикир желб-
дай, рикл, вили къачудай заттариз элкъур-
заза. Месела, “Чулав ийс гузва патав
зи”, “Ракъини къоф эзигиз темен гузва чина-
дин хилериз”, “Къулыз-къулыз жив къвазава”
ва икмадни. Олициетворенири гъакъыт-
тадани тарар, векъер, гъайванар, къушар,
инсанри хъиз фагъум-фикарзаз, чеб-чепел
ашуқу ва я сад-садакай ажуғуль яз къеъч-
зазай алматриз элкъурзаза. Ингье мад ми-
сал: “Ракъини килигзаза, квай пел эзигиз
шүшедал”, “Стал-стал нағв вегъиз хъфиз-
ва варз”, “Марфадин рикл, дүнья ақаз, шех-
заза...” Аквазва хъи шаир тѣбиатдин гъалари-
кай, заттарикай гъикъван устадвилелди раҳаз-
ватла, къелзазай касдиз тѣбиат, дугъиданни,
чан алайди яз аквазва. Им, са шакни алачиз,
шаирдин устадвал - къетлен агалын я.

Зульфиқар Къафланован ширира гипер-
бода (авай гъалар, рангар са шумудра арту-
харун) хътин тақатдикайни гегъеншиз мен-
фят къачузва. Икм, раҳазвай кардин метлеб-
лувал са шумудра артухарзаза ва къелзазай
касдин рикл къетлен гъиссерал чан гъизва.

Шаирдин чалан сирер

вай лувар хъиз, вун галачиз ажуз я зун”, “Ал-
гъанва варз зи свас хъиз”, “Алцай варз – къи-
зилдин седеф...” Шаирдин гекъигунар къетлен
яржариз элкъеззаза. Гъанвай мисалри гъа кар-
дин шағындағалзаза.

Художественный образ арадал гъун па-
тал шириратдин чала метафорайри (рангар
къатидаказ ва жанлудаказ къалурун) къетлен
роль къуъзваза. Зульфиқар Къафланов и
жигъетдай халисан устад я. Адан саки вири
зесар, иллаки къурь жанрайринбур, мета-
форайри бинедаллаз яратышнавайбур я.
Месела, “Къарагъ тежез меселла къе, къве
пад хъанва Лезги чилин гъамар хъваз”, “Яру
жезва лацу чар намусдин хурдай къевезай
ивидай”, “Ииф шехъзаза захъ - хтулдихъ, рикл
халкъдин тлал авай”... Ихътин ажайиб цларари
къелзазай гъар садан рикл гъеъранвал тун та-
вона тада.

Гъа са вахтунда абуру чи къенин юғъ, чи
хайи чил - ватан авай гъал дериндай анна-
мишдай мумкинвал гузва. Шаирдин гъалаба
ва тлалар чавни агадъаза.

“Гагъ хъуърез, гагъ ишхъиз, пар ялзала
хиялри”, “Ракъини килигзаза цайсуз хъанвай
къвализ зи”, “Гъиле авай къелем ціраз кичзезва”
- ибүр халисан устаддин къелемдикай хкатна-
вой цларар я. Абура нейнки рикл инфин, гъакл
акъулдин дерин къатлунарни ава. Санлай гъам
гекъигунари ва гъамни метафорайри чалан дев-
летлувал, мумкинвилер гъикъван жуъреба-
жуъребур ятла раижазва. Гъа са вахтунда къел-
зазай касни шаирдин чалал ашукъарзаза.

Элитетри - рангламишзазай гафари адет-
дин гафарал вил тухудай хътин гузел “парта-
лар” алукъзазай хъиз я. Ингье, шаирдин хей-
лин ширирай къачунвай элитетар: “Вун акуна

Месела “Ялавдилай шер гужлу я”, “Зи дерт
залай шумудра чехи я яшариз”, “Мұғыльб-
атди хажана чун вили цавун къилиз къван”,
“Вун гъалтна зун шад я газа, баҳтсузни я къа-
дарсуз...” Ихътин гекъигунар шаирдин чал
къелзазайда хуш ийизва.

Зульфиқар Къафланован ширира рито-
рикадин саларикайни хейлин менфят къачуз-
ва (жаваб истемиш тийизвай салар). Абура
къелзазай кас хияллуп ийизва, девирдин гъакъ-
ыттадин гъавурда ақун патал хиялралди
сиягъат ийиз тазва. Ингье са мисал:

Катзаза хъвер,
Закай зи хъвер катзаза,
Етимарна пұзар зи,
Катзаза хъвер.

Амма гъиниз?
Нин патав?

Зи фикирдалди, гъанвай тымил мисалри-
ни чаз хайи лезги члар гъикъван дөвлетлуди,
гүзелди, чехи мумкинвилеринди ятла хъсан-
диз раижазва. Эхъ, устад шаиррилай ватан-
дикайни, кланивилайни, дүстүрлилайни, цу-
кверикайни, аялрикайни ва икмадин гъузел,
таъсиру ширирап теснифиз алакъда. Кланза-
вайди къ

Дин

Дүньяда машгүр хайи мусурман алимар

“Исламдин гъакъикъат” ктабдай

(Эвел - 41-43-нумраира)

География илим хиз арадал атунин карда генни мусурманри чехи роль къульвана. Чилгъын жууре пилер ахтармиш **Эвлия Челебидин** (1611-1682) ва вири материка къекъев **Ибн Батутан** (1304-1369) рекье хъбей чаар тарихдин ва географиядин къимет авачир хазина я.

Васко да Гамадин (1450-1554) сиягъатда адан белед, гъульперал сиягъатчи-мусурман **Агъмад ибн Мажид Идриси** (1100-1166) тир. Гъеле 850-ийсиз идалай вилик адалай алай аямдин картайриз ушшар дүньядин географиядин карта туукуруриз алакъна.

Ибн Байтар (1190-1248) - ам Юкъван асирия

Чехи ботаник ва фармацевт хиз машгүр тир. Вичин ктабда ада саки 1400 дармандин набататар ва векъер къалурна. Гъя и рекъяй адан ктаб илимдин къилин чешме тир.

Дамири (1349-1405) лугъудай алимди вичин “Гъятуль гъялан” тъвар алай ктабда гъйванрин алемдин тъбиат дуъз делилралди къалурнавай.

Гъарун ар-Рашидан везирдин хва **Ибн Фазла** 794-ийсиз Багъад шеъверда сифте сеферда яз чар ақыннадай фабрика эцигна. Адаз ушшар фабрика 800-ийсиз Египетда ва 950-ийсиз Андалусияда (Испаниядин къиблепад) эцигна. Европада ахътин фабрикайр хейлин геж кардик акатна: Византияда - 1100-ийсиз, Сицилияда - 1102-ийсиз, Германияда - 1228-ийсиз, Англияда - 1309-ийсиз.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Ада медицинада цийивилер арадал гъана

Къе чна лезги профессор, медицинадин илимдин доктор, РФ-дин лайихлу дуктур, РАЕН-дин член-корреспондент, Татарстан Республикадин вилик жергеда авай отоларинголог **АЛИМЕТОВ Халид Аразханович** ихтилатда.

Х.Алиметов 1947-ийисан 21-августдиз Сулайман-Стальский райондин Агъа Стларин хууре дидедиз хъана. Адан аял вахтар хайи хууре акъатна. Ина 8-класдин мектеб күтаягъайдай къулухъ ада Къасумхурин мектебда көлүп давамарна. 1965-ийисуз ам Дағыустандин медицинадин институтдик экечи на. А чавуз и вуз медицинадин рекъяй СССР-да ла хъсанбуруй яз гъисабазавай.

Студент вахтара Халид Алиметова вичин бажарга еримлу авуналди, вуздин общественный умурьда активдаказ иштиракна, институтдин къилин пешекарив медицинадин цийи сирер чириз алахъна. Нетижада ада 1971-ийисуз институт агалъунралди акъалтларна ва ам Мордовия АССР-диз къалахал рееке тұна. Пуд 1971-ийисуз ина къалахайдалай къулухъ, алакъунар авай вилич тәжрибани хънавай пешекар-дуктур Татарстандин меркездиз рекъе гъттан. Ина ада 1974-1976-ийисара Къазандин медицинадин институтдин къалахал гвай клиникадин ординатурада көлнә.

Көләл йисара вичин тешкил-лувилин алакъунар къалурай

жегъилдикай 1976-ийисуз Къазандин онкодиспансердин са отделениндин заведующий хъана. Алакъунин дөрөжадихъ газас сад яз, чи ватанэгълидин къуллугъуни хкаж хъана. Икі, 1978-1981-ийисара ада Къазан шеъвердин РКБ-дин отоларингологический отделениндин къилин дуктур из къалахна. Халид Аразхановича ина медицинадин къуллугъын ери хъсанарна, дуктурин пешекарвилдин дөрөж хажна.

1981-ийсалай Х.Алиметова Къазандин гъкуматдин медицинадин университетдин са кафедрадин заведующий яз къалахазава. Гзаф йисара гъакъисагъивилди, мукъудивиди къалахун хъсан нетижаярни арадал гъана. Лезги алимдин отоларингологический азарар тайнарунин, абуру азаб гузай инсанар сағъарунин жигъетдай цийи къайдай арадал гъана. Машгүр

алимди 1982-ийисуз “СССР-дин изобретатель” лаъй лайиху тъвар къачуна. Медицинадин илимдин докторвилдин диссертацияда 1995-ийисуз хвена ва отоларингология цийи хел-нейровертеброларингология ачухна.

Халид Алиметов Татарстан Республикадин здравоохранениндин министрвостинин къвалив гвай государствостинин аккредитациядин лицензиядин пешекар, “Российская отоларингология” журналдин редколлегиядин векилприкай сад я.

Халид Алиметовдан дуктурвилдин рекъяй вини дөрөжадин пешекарвал, медицинадин дөрөн чирвилер 1986-ийисуз Татарстанда фониатриядин центрдеги арадал гъидайлани гөрек хъана. 1992-ийсалай ам КГМУ-дин отоларингологияидин кафедрадин къилье ақывазнана. Ада айай аямдин медицинадин кар алай месэлайриз талукъ тир илимдин конференцияра ва маса мәрекеттере активдаказ иштиракзала.

Ватанэгълиди гъар 1981-ийисуз къве вишев агадын хирургиядин операцияр къилиз ақынду, вичин тәжриба жегъил дуктурни чирзала. Ада илимдин вад кандидат гъазурна, 150-далай гзаф илимдин къалахар къяна.

Лезги алимдин зегъметдизни алакъунриз Татарстанда лайиху къимет гузва, ада гуурметзала.

Чнани ада анжак агалкунар, чандын сағъвал алхишава.

Квез чидани?

Цегв-гульле

Төбиятда чал цекверни жууреба-жууребур гъалтзана. Цегв-гульле тъвар алайди абурукай виридалайни хаталуди яз гъисабазава. Ихътин тъвар адал вичин къасун тапанчидай гульле гунив гекъигизавайвиял ақалтнава. Гъакъикъатдани, цегв-гульледин мизмиз гзаф къуваттуя. Ихътин цеквере инсандин къасытла, а чкадай са суткада таал атуда.

Гъелбетда, чилел яшамиш жезвай къван вири жуурейрин цекверин къасун, цегв-гульлединди квачиз, инсан патал хаталу туш. Адан яргъивил 2-2,5 сантиметр жеда. И цекверен келле екеди ва вилер экисайбур я. Адан зегъер квай мизмиз галукъайла, а чка фалуж хъайи гъалдиз къвезва. И цекверин ранг чулавални рагъул瓦л акахъайди я.

Цегв-гульле Къиблепатан Америкадин бязи уылквейра яшамиш жезва. Чебни, адётдин цеквер хъиз, гзафбур санал яшамиш жеда. Адан зегъерди ири гъйванар къиникал гъидач. Амма ада къасайдалай къулухъ а гъйвандиндай 24 сүтдин вахтунда цекверин күнтүнүн гатымиз хъжеда, гъик хъи, и вахтунда а гъйвандиндиз цеквере къасай чкадай азаб гуда.

Дүньяда

Хайи чаларал раҳун теклифнаттани...

Украинадин вице-премьер Геннадий Зубкови Украинаадинни Белоруссиядин регионрин форумдин иштиракчырыз анжак хайи чалал раҳун теклифна. Идакай “Новости” РИА-ди хабар гузва.

Вичин раҳунрин сифте къиле Зубкови риккел хана хы, гуруышдин вахтунда урус чалакай менфят къачун къетінавай. Ада мәрекатдин сертьятра аваз неинки экономикадин, гъакъ күлтүрудин жигъетдайни Украинаадикай ихтилатыз къланзайдай къетендакас къейдна. “Жуван раҳунар за хайиди тир украин Чалал ийизва ба белорус Чалал раҳадай Белоруссиядин амадагрихъни за еке лезетдивди яб акалдай”, - лагъана Зубкови.

Гъакъ ятлани, Белоруссиядин патан иштиракчыри, гъа жергедай яз Минскда авай Украинаадин векил Игорь Кизимани, урус чалал раҳун теклифна.

Пиянбур яз гъисабда

Россиядин гъукуматди бедбаҳтилини агъвалатар (авария) хайи чайрилай чуңынх хайи шоферар пиянбур яз гъисабдай ихтияр гана. Рекъера гъерекат авунин къайдаяр чурунай жавабдарвал артухаруниз талукъ законопроектар къабулнава. Идан гъакъында премьер-министр Дмитрий Медведева малумарна.

Ада къейд авуна хы, сифте нубатда ихтилат инсанрин сағъламвилиз зарар хайи ва я къиникал гъайи ДТП-рикай физва.

“Улакъ гъалазава кас чуңынх хайила, ам пиян гъалда авайни, ава-чирни, гъа кар дүздаказ тайнариз хүн мумкин туш. Уголовный кодексдин исятыдай къуватда авай къайдрайдалди, ахътин шофер пиян тушириди яз гъисабзана, и карди тахсиркардиз къеви жазадай хекчидай мумкинвал гузва”, - къейдна Медведева.

Адан фикирдалди, эгер арадал къевзай авариядикди инсанар къейитла, тахсиркар шофердиз уголовный жаза гун герек я; эгер инсандин хасаратвал тахъайтла, административный къайдада жаза гуда. Законопроектриз талукъ тир делилар 22-октябрдиз кабминдин сайтда чапна.

Насигъатар гана

Россиядин гъукумди вичин политикада квез фикир гун герек ятла, гъадан патахъай милли хатасузилин месэлайрин рекъяй США-дин президентдин меслятчи Жон Болтона ихтилатна. Идакай Reuters чешмеди малумарна.

“Эгер абуру” (уруси) чи сечкийрик къаришиши хъунин гъерекатар ақывазарайтла, Украинаадин Крымдай ва Донбассдай экъечтайтла, Рагъакыдай пата къадаға алай химиядин яракъар ишлемиш таврутла, хъсан жеда”, - малумарна Америкадин рөгъбердин меслятичи.

Болтона Россиядиз акси яз къабулдай серенжемрикай талукъ тир ксариз баян гана. 2015-ийисуз Сириядин рөгъбер Б.Асадан таалабуналди Россиядин ВКС-ри къиле тухвай женгинин гъерекатриз Вашингтонды акси къимет гузва. США-ди гүя чипин сечкийрик къаришиши хъанва ва Солсберида химиядин яракъар ишлемишнава лугъуз, Россиядик тахсирар кутазва. Вашингтонди 2014-ийисуз Крымда къиле фейи референдумдин нетижаярны гъисаба къазвач. Гъа са вахтунда Россиядин терефди США-ди раииззай хабарар бинесузбур тири къейдзана.

Телефонди туплар гацумарна

Са шумуд юкъуз галаз-галаз мобильный телефон гъиляй акъуд та-вуникиди Китайдин Чанша шеъердин дишеълидивай туплар aklaжариз хъхъанач. Идакай Shanghaiist чешмеди малумарзана.

Къалахдикай ял ягъун патал дишеълиди гъафтедин рухсат къачуна. Ахвара хайи вахт квачиз, амай вири вахт ада гъиле телефон авай акъудна. Са шумуд йикъалай адан эрчи гъилин капаш туплар гацумарна, юзуриз-аклажариз жезмачир. Къалабулух ақатай дишеълиди дуктурдин патав фин къетіна. Адан тупларин дамарриз пис таъсирнавай. Дуктурди сағъар хъувурдалай къупухъ туплар адётдин гъалдиз хтана. Ихътин гъал мад тиқрар тахъун патал дуктурди ада гележегда телефон яргъалди гъиле къун тавун, яни гъилив ял яғызы тун теклифна.

Бағыа боксер

Чечнядин къил Рамзан Къадирова малумарнавайвал, американни боксер Флойд Мэйуэзеран ва какаҳай женгерин спортсмен Гъабиб Нурмегамедован арада Россияда бягъс тешкилиз хъун мумкин туш. Идакай TASS-ди хабар гузва.

“Гъакъикъатдани, неинки Гроздыйда, гъакъ Россиядии бягъс къиле тухуз жеда. Мэйуэзер виридалайни бағыа спортсмен, ривајтдиз элъвенвай боксер я. Гъабибни какаҳай женгерай лап хъсан спортсменрикай сад я. Мэйуэзер Россиядиз атун ва бягъс къиле тухун патал ағаа къанинди 200-250 миллион доллар гөрек жеда, ихътин тақъатар чина гъелелиг ганвач”, - къейдна Къадирова.

Мадни, спортсменрикай арада женг къиле финикай авай ихтилатар Къадирова реклама патал ийизвайбүр яз гъисабзана. “Гъабиба адахъ галаз боксдин къайдайралди бягъс бажағат тухуда. Гъабиб садрани магълуб хъянвач, ада магълубвал гөрек яни?!”, - алава хъувунан ада.

Къейд иин, 14-октябрдиз Нурмегамедова Мэйуэзера боксдин къайдада Нурмегамедовахъ галаз гъасирдай экъечунал разивална. Ада къейдна хы, ихътин бягъс Лас-Вегасда къиле фин лазим я. Россиявиди лагъайтла, бягъс Москвадин “Лужники” тухуз жедайда лагъана.

Нурмегамедова санлай 27 бягъс (ММА) тухванва ва садрани магълуб хъянвач. 41 иисан яшда авай боксер Мэйуэзерни садрани магълуб хъянвач - адахъ 50 гъалибвал ава.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Понедельник, 5 ноября

РГВК

- 06.45** «Заряжайся!»
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
08.00 «Заряжайся!»
08.10 Мультфильмы
08.30 «Годекан»
08.55 «Заряжайся!»
09.05 X/f «Когда деревья были большими»
11.05 «Преступление и наказание»
11.30 Праздничный концерт
13.10 X/f «В джазе только девушки»
16.30 Спектакль «Д в е стрелы» (Ингушетия)
17.55 Д/f «Край предков»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30 Время новостей Дагестана
- 19.55** X/f «Охрелье для моей любимой»
21.20 «Учимся побеждать»
21.45 «История Дагестана в лицах» Дома на Кавказе
22.30 Время новостей Дагестана
22.55 «Глобальная сеть»
23.30 Д/f «Россия на Черном море»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»
01.35 Т/c «Скорая медицинская помощь»
02.25 «История Дагестана в лицах» Дома на Кавказе
02.55 X/f «Контибуция»
1.45 Д/f «The Rolling Stones. Ole, Ole, Ole».
04.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
05.30 X/f «Авиценна»

ПЕРВЫЙ

- 6.00** Новости.
6.10 Россия от края до края. (12+).
6.50 X/f «Дети Дон Кихота».
8.20 X/f «Полосатый рейс».
10.00 Новости.
10.15 Достояние Республики: Джо Дассен.
12.00 Новости.
12.15 Однажды в Париже. Диляда и Дассен. (12+).
13.30 Концерт «25 лет Авторадио».
15.35 Комедия «Бриллиантовая рука».
17.30 Русский ниндзя.
19.30 Лучше всех!
21.00 Время.
21.20 Т/c «Мажор». (16+).
22.20 X/f «Контибуция».
02.55 X/f «В джазе только девушки»
04.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
05.30 X/f «Авиценна»

РОССИЯ 1

- 11:25, 14.25, 17.00, 20.45** Местное время. Вести-Дагестан
5.00 X/f «Дневник свекрови». (12+).
13.20 X/f «Зинка-москвичка». (12+).
17.30 Большой праздничный бенефис Елены Степаненко «Свободная, красива...» (16+).
20.00 Вести.
21.00 Т/c «Годунов». (16+).
23.15 Вечер с Влади- миром Соловьевым. (12+).
2.00 X/f «София». (16+).

НТВ

- 5.10** Художественный фильм «Собачье сердце».
8.00 Сегодня.
8.20 Художественный фильм «Белое солнце пустыни».
10.00 Сегодня.
10.20 Телевизионный сериал «Динозавр». (16+).
19.00 Сегодня.
19.25 Телевизионный сериал «Динозавр». (16+).
20.20 Художественный фильм «Легенда о Колеврате». (12+).
22.30 Арист. Юбилейный концерт Михаила Шуфутинского. (12+).
0.50 Художественный фильм «Жизнь только начинается». (12+).
4.20 Телевизионный сериал «Москва. Три вокзала». (16+).
5.50 6 кадров. (16+).
6.00 Домашняя кухня. (16+).

ДОМАШНИЙ

- 6.30** 6 кадров. (16+).
7.3 5 М е л о д р а м а «Золушка.ru». (16+).
9.50 Мелодрама «Золушка». (Италия). (16+).
14.05 Мелодрама «Золушка». (США). (16+).
16.05 Художественный фильм «Малефисента». (США - Великобритания). (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Бомжи-ха». (16+).
20.55 Мелодрама «Бомжи-ха». (16+).
22.55 Д/c «Чудеса». (16+).
0.30 Мелодрама «Судьба по имени Любовь». (Украина). (16+).
4.15 Комедия «Женисьба Бальзаминова». (16+).
5.50 6 кадров. (16+).
6.00 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 5.10** X/f «Сказание о земле Сибирской».
7.00 X/f «Моя любимая свекровь. Московские канканы».
10.40 Спасите, я не умею готовить! (12+).
11.30 События.
11.45 Д/f «Людмила Чурсина. Принимайте меня такой!» (12+).
12.35 Т/c «Чисто московские убийства». «Второе дыхание». (12+).
14.30 Московская неделя.
15.00 Хроники московского быта. Женщины первых миллионеров. (12+).
15.55 90-e. Секс без перерыва. (16+).
16.45 Пращение. Георгий Юнгвальд-Хилькевич.
17.35 Детектив «Барышня и хулиган». (12+).
21.10 Детектив «Дом на краю леса». (12+).
0.00 События.
0.15 «Дом на краю леса».

ЗВЕЗДА

- 7.10** Художественный фильм «Слушать в отсеках». (12+).
10.00 Новости дня.
10.15 Не факт!
14.00 Новости дня.
14.15 Не факт!
19.00 Новости дня.
19.25 Д/f «Карийский кризис». (12+).
20.05 Д/f «Атомный проект». (12+).
20.45 X/f «Звезда». (12+).
22.45 Праздничный концерт посвященный столетию Главного разведывательного управления Генерального штаба Вооруженных сил РФ.
0.00 Новости дня.
0.20 X/f «Дорога на Берлин». (12+).
2.00 X/f «Шестой». (12+).
3.40 X/f «Правда лейтенанта Климова». (12+).
5.20 Художественный фильм «Под каменным небом». (12+).

Вторник, 6 ноября

РГВК

- 06.45** «Заряжайся!»
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 «Заряжайся!»
08.55 X/f «Мораль пани Дульской»
12.10 «Учимся побеждать»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 X/f «Охрелье для моей любимой»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 X/f «Легенда о ледяном сердце»
16.30 Новости Дагестана
16.55 X/f «Рано утром»
- 18.45** Передача на лакском языке «Арьши в аглы»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкалы
20.20 «Подробности»
20.45 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни»
21.55 Проект «Поколение» Курбанали Магомедов
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкалы
23.20 «Угол зрения»
23.45 Д/c «Все грани безумия»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Арьши в аглы»
01.35 Т/c «Скорая медицинская помощь»

ПЕРВЫЙ

- 5.00** Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Сегодня 6 ноября. День начинается.
19.30 Время новостей Дагестана
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время показет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженимся! (16+).
16.00 Мужское/Женское.
17.25 «Территория общения»
18.15 Акценты
9.00, 11.00, 14.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
11.25 Местное время.
11.40 Судьба человека
12.50 60 минут. (12+).
14.25 Местное время.
14.40 Т/c «Дут по праву».
17.00 Местное время.
17.25 Андрей Малахов.
18.50 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
20.45 Местное время.
21.00 Т/c «Годунов». (16+).
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
2.00 Мужское/Женское.
3.00 Новости.
4.00 Модный приговор.
4.00 Давай поженимся!

РОССИЯ 1

- 11:25, 14.25, 17.00, 20.45** Местное время. Вести-Дагестан
9.00 Канал национального вещания «Шолтавысы» (на ногайском языке)
14.40 Детективный телесериал «Дут по праву». (12+).
17.25 «Территория общения»
18.15 Акценты
9.00, 11.00, 14.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
11.25 Местное время.
11.40 Судьба человека
12.50 60 минут. (12+).
14.25 Местное время.
14.40 Т/c «Дут по праву».
17.00 Местное время.
17.25 Андрей Малахов.
18.50 На самом деле. (16+).
19.50 Пусть говорят. (16+).
21.30 Т/c «Мажор». (16+).
22.30 Большая игра. (12+).
23.30 Вечерний Ургант.
0.00 На самом деле. (16+).
1.00 Время показет. (16+).
2.00 Мужское/Женское.
3.00 Новости.
4.00 Давай поженимся!

НТВ

- 5.05** Т/c «Основная версия».
6.00 Деловое утро НТВ. (12+).
8.20 Мальцева. (12+).
9.10 Т/c «Мухтар. Новый след». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Т/c «Мухтар. Новый след». (16+).
11.15 Дело врача. (16+).
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.30 Место встречи.
17.15 ДНК. (16+).
18.15 Т/c «Куба». (16+).
19.00 Сегодня.
19.40 Т/c «Куба». (16+).
21.10 Т/c «Неуловимые».
23.05 Т/c «Морские дьяволы. Смерч судьбы»..
0.00 Сегодня.
0.10 Поздняков. (16+).
0.20 Д/f «Октябрь Live», ч. 1. (12+).
2.35 Место встречи. (16+).

ДОМАШНИЙ

- 6.30** 6 кадров. (16+).
7.00 Д/f «Понять. Простить». (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.45 Давай разведемся! (16+).
11.15 Дело врача. (16+).
13.00 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.30 Место встречи.
17.15 ДНК. (16+).
18.15 Т/c «Куба». (16+).
19.00 Сегодня.
19.40 Т/c «Куба». (16+).
21.00 Т/c «Неуловимые».
23.05 Т/c «Морские дьяволы. Смерч судьбы»..
0.00 Сегодня.
0.15 Д/f «Октябрь Live», ч. 2. (12+).
1.20 Место встречи. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 6.00** Настроение.
8.10 Доктор И... (16+).
8.45 X/f «Солдат Иван Бровкин».
10.35 Д/f «Леонид Харитонов. Отвергнутый кумир» (12+).
11.30 События.
11.50 Т/c «Чисто английское убийство».
13.40 Т/c «Звезда». (12+).
14.15 X/f «Звезда». (12+).
15.00 Военные новости.
15.05 X/f «Звезда». (12+).
16.00 X/f «Дорога на Берлин». (12+).
18.05 Д/c «Жизнь в СССР от А до Я». «Охота за дефицитом». (12+).
19.40 Д/c «Легенды госбезопасности».
20.35 Легенды армии
21.20 Утика из прошлого».
22.10 Спец. репортаж. (12+).
22.35 Открытый эфир. (12+).
0.00 События. 25-й час.
0.30 Хроники московского быта.
1.35 Т/c «Секретная папка».

ЗВЕЗДА

- 7.00** Сегодня утром.
9.00 Политический детектив.
9.25 Т/c «Снайпер. Оружие возмездия». (16+).
10.15 Т/c «Снайпер. Оружие возмездия». (16+).
11.00 Военные новости.
11.05 Т/c «Снайпер. Оружие возмездия». (16+).
13.50 Т/c «Майор полиции».
14.15 Т/c «Майор полиции».
15.00 Военные новости.
15.05 Т/c «Майор полиции».
18.05 Д/c «Жизнь в СССР от А до Я». «Охота за дефицитом». (12+).
19.40 Д/c «Легенды госбезопасности».
20.35 Поступок. (12+).
21.20 Д/c «Секретная папка».

среда, 7 ноября

РГВК

- 06.45** «Заряжайся!»

пятница, 9 ноября**РГВК**

07.00 Новости Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Паданги гамалги заманги»
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультфильмы
08.30 Новости Дагестана
08.45 «Заряжайся!»
08.55 Д/с «Япония глазами гурмана»
09.30 X/f «Республика ШКИД»
11.30 «Пятничная проповедь»
12.00 «Галерея искусств»
12.30 Новости Дагестана
12.55 «Память поколений» Ханпаши Нурадилов
13.55 «Агросектор»
13.55 «На виду»
14.30 Новости Дагестана
14.50 X/f «Баллада о стом оружии»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Сегодня 9 ноября. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.15 Давай поженимся! (16+).
16.00 Мужское/Женское. (16+).
17.00 Время покажет. (16+).
18.25 «Мир вашему дому»
18.30 Обзор газеты «Дагестанская правда»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, хальк гетмес»
19.30 Новости Дагестана
20.00 Время новостей Махачкалы
20.20 «За скобками»
20.25 «Подробности»
20.50 «На виду. Спорт»
21.30 «Молодежный микс»
21.55 «Человек и вера»
22.30 Новости Дагестана
23.00 Время новостей Махачкалы
23.20 «За скобками»
23.25 Д/с «Мир природы»
00.30 Новости Дагестана
01.00 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, хальк гетмес»

РОССИЯ 1

11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести-Дагестан
17.25 Мир вашему дому
18.25 К Дню российской полиции. Видеофильм «18 героев»
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.00 Вести.
11.25 Местное время.
11.40 Судьба человека
12.50 60 минут. (12+).
14.00 Вести.
14.40 Т/с «Дут по праву».
17.00 Местное время.
17.25 Андрей Малахов.
18.50 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
20.45 Местное время.
21.00 Юморина. (16+).
23.30 Мастер смеха. (16+).
1.20 X/f «За лучшей жизнью». (12+).

НТВ

5.00 Т/с «Основная версия».
6.00 Деловое утро НТВ.
8.20 Т/с «Мухтар. Новый спектр». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Т/с «Мухтар. Новый спектр». (16+).
11.15 Дело врачей. (16+).
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.30 Место встречи.
17.10 ДНК. (16+).
18.10 Жди меня. (12+).
19.00 Сегодня.
19.35 ЧП. Расследование. (16+).
20.00 Т/с «Куба». (16+).
21.00 Т/с «Неуловимые». (16+).
23.00 X/f «Эксперт». (16+).
1.10 Захар Прилепин. Уроки русского. (12+).
1.40 Место встречи. (16+).
3.40 Таинственная Россия.

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
6.50 Удачная покупка. (16+).
7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
7.45 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся!
10.50 Тест на отцовство. (16+).
11.50 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.50 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.55 Мелодрама «Буду верной женой». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Лучик». (16+).
23.05 Т/с «Женский доктор». (16+).
22.00 В центре событий.
23.10 Т. Глоба «Жена. История любви». (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Бальзаковский возраст, или Все мужики своя...» (16+).
1.40 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
2.00 Детектив «Тень стрекозы». (12+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 X/f «Семь старики и одна девушка».
9.40 Детектив «Красота требует жертв». (12+).
11.30 События.
11.50 Детектив «Красота требует жертв». (12+).
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.05 Обложка. Громкие разводы. (16+).
15.40 Детектив «Сицилианская защита». (12+).
17.35 Детектив «Отпуск».
19.20 Петровка, 38. (16+).
19.40 События.
20.05 Т/с «Чисто московские убийства». «Семейный бизнес». (12+).
23.05 Т/с «Женский доктор». (16+).
22.00 В центре событий.
23.10 Т. Глоба «Жена. История любви». (16+).
0.40 Задорнов больше, чем Задорнов. (12+).
2.00 Детектив «Тень стрекозы». (12+).

ЗВЕЗДА

6.35 Д/с «Москва фронту». (12+).
7.10 Т/с «Рожденная революцией».
10.00 Новости дня.
10.15 Т/с «Рожденная революцией».
11.00 Военные новости.
11.05 Т/с «Рожденная революцией».
12.35 Т/с «Рожденная революцией».
14.00 Новости дня.
14.15 Т/с «Рожденная революцией».
15.00 Военные новости.
15.05 Т/с «Рожденная революцией».
19.00 Новости дня.
19.40 Т/с «Рожденная революцией».
0.00 Новости дня.
0.15 Т/с «Рожденная революцией».
3.05 X/f «Герои Шипки».
5.25 Д/с «Москва фронту». (12+).

суббота, 10 ноября**РГВК**

07.00 Новости Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, хальк гетмес»
08.00 Мультфильмы
08.30 Новости Дагестана
08.55 X/f «Крепостная актриса»
10.50 «Человек и вера»
11.20 «Мой малыш»
11.50 Мультфильм
12.05 «Галерея вкусов»
12.45 «Подробности»
13.10 «На Спорт»
13.50 Фестиваль «Горцы» 2018. Концерт «Кавказ – единая семья»
16.05 Мультфильм
16.30 Новости Дагестана
16.50 «Дежурная часть»
17.00 Дагестанская кино. X/f «Загадка кубанинского браслета»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»

ПЕРВЫЙ

6.10 Время новостей Дагестана
6.40 Фигурное катание. Гран-при 2018. .
8.10 Играй, гармонь любими!
20.00 «Парламентский вестник»
20.20 Проект «Мы – российский народ. Дагестан многонациональный»
20.50 «Первая студия»
21.40 «Полифония»
22.30 Время новостей Дагестана
22.55 X/f «Мать и мачеха»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
01.35 «Мой малыш»
02.00 X/f «Погоня»
04.05 «Полифония»
04.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»

РОССИЯ 1

11.20 Местное время. Вести-Дагестан
8.40 Местное время. Суббота. (12+).
9.10 Умницы и умники. (12+).
9.40 Слово пастыря.
10.00 Новости.
10.15 Любовь Полищук. Последнее танго.
11.10 Теория заговора.
12.00 Новости.
12.15 На 10 лет моложе.
13.10 Идеальный ремонт.
14.10 Умолю Россию не поднять. (12+).
16.00 Кто хочет стать миллионером?
17.30 Праздничный концерт в Государственном Кремлевском дворце.
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
19.40 Сегодня вечером.
21.00 Время.
21.20 Сегодня вечером.
23.00 Какому на Руси жить?!
0.50 X/f «Бориславко и компания». (12+).

НТВ

5.10 ЧП. Расследование.
5.45 Звезды сошлись. (16+).
7.25 Смотр.
8.00 Сегодня.
8.20 Зарядись удачей! (12+).
9.20 Сто к одному.
10.10 Пятеро на одного.
11.00 Вести.
11.20 Местное время.
11.40 Смеяться разрешается.
12.50 X/f «Нетающий лед».
15.00 Выход в люди. (12+).
16.15 Субботний вечер с Н. Басковым.
17.50 Привет, Андрей! (12+).
20.00 Концерт, посвященный Дню сотрудника органов внутренних дел РФ. Прямая трансляция из Государственного Кремлевского дворца.
22.30 X/f «Свадьба в Малиновке».
0.50 Своя игра.
1.20 Концерт «Лихорадка». (16+).
1.40 Мастер смеха. (16+).
2.20 X/f «Личное дело майора Боранова». (12+).
4.15 Т/с «Личное дело». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
8.40 Мелодрама «Тихий омут». (16+).
10.35 Мелодрама «Первая попытка». (16+).
14.25 Мелодрама «Колечко с бирюзой». (Украина). (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
0.30 Телевизионный сериал «Великолепный век». «Империя Кесем». (16+).
1.20 Однажды... (16+).
1.40 Секрет на миллион. (16+).
1.50 Центральное телевидение.
20.35 Детектив «Тес».
23.55 Международная пилотная. (18+).
0.50 Квартирант НТВ у Маргалиса. (16+).
1.50 Неожиданный Задорнов. (12+).
5.35 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.05 АБГДейка.
6.35 X/f «Семь старики и одна девушка».
8.15 Православная энциклопедия.
8.40 Выходные на колесах.
9.15 Задорнов больше, чем Задорнов. (12+).
10.55 Детектив «Сицилианская защита». (12+).
11.30 События.
11.45 Детектив «Сицилианская защита». (12+).
13.00 Т/с «Нераскрытым талант 2». (12+).
14.30 События.
14.45 Т/с «Нераскрытым талант 2». (12+).
15.00 Д/с «Советские группы войск. Миссия в Европе». «Центральная группа войск». (12+).
15.50 Д/с «Советские группы войск. Миссия в Европе». «Центральная группа войск». (12+).
17.05 X/f «Пропавшие среди живых». (12+).
19.00 Новости дня.
19.10 Задело!
19.25 Т/с «Профессия - следователь». (12+).
0.00 Новости дня.
0.20 Т/с «Профессия - следователь». (12+).

ЗВЕЗДА

6.25 X/f «Двенадцатая ночь».
8.05 X/f «Веселые ребята».
10.15 Легенды цирка.
10.40 Последний день.
11.30 Не факт!
12.00 Улица из прошлого».
12.50 Д/с «Загадки века».
13.35 Спец. репортаж.
14.00 Новости дня.
14.15 Д/с «Секретная папка». «Подвиг генерала Карбышева». (12+).
15.00 Десять фотографий. Аркадий Ичин.
15.50 Д/с «Советские группы войск. Миссия в Европе». «Центральная группа войск». (12+).
17.05 X/f «Пропавшие среди живых». (12+).
19.00 Новости дня.
19.10 Задело!
19.25 Т/с «Профессия - следователь». (12+).
0.00 Новости дня.
0.20 Т/с «Профессия - следователь». (12+).

воскресенье, 11 ноября**РГВК**

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
07.55 «Мой малыш»
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 X/f «Мать и мачеха»
10.25 «Полифония»
11.15 «Галерея искусств»
11.45 «Агросектор»
12.15 «Человек и вера»
12.45 «Память поколений» Ханпаши Нурадилов
13.25 «Городская среда»
13.50

Ван авуна

Рагъ акурди хъиз хъана заз

Шагъабудин ШАБАТОВ

"Лезги газетдин" 42-нумрадин күйд лағый чинай заз Мердали Жалилова композитор Халил Халиловакай хъенвай рикел хунар ва арагъметлудан шикил акуна. А бажарагъту инсандин шикил акурла, заз цифедикай ххатай рагъ акур къван шад хъана. Адакай хъенвай рикел хунри завни са къадардин фикирар ийиз туна. М.Жалиловаз чухсағыл, ада Халилан айвандик чна санал түрп са къас фу рикелай алуднач. Командировкайрай хквейдайла, Мердали Жалиловни зун, Нариман Ибрагимовни Тажидин Мегъамедов Халил Халиловал кыл чугваз фидай. Ам, чун акурла, вичи лугъудайвал, са чипчинин къакъан жедай. Дугъриданни, М.Жалилова хъизизайвал, "адан рульг, рик,

вири беден музыкадин нотайрикай хъанвайди хъиз тир. Заз акуна, хъизиза авторди, ада анжак са тупларалди веъ, къунтералдини, мемлералдини, квачералдини музыка язавай, вичи түккүрнавай маниярни лугъузтай. Гъихътин шириң сесиналади!"

Зи рикел са ихътин кар хквэзва. Нубатдин сеферда чун кыл чугваз фейила, Халил къвале авачир. Ам регъвият гъур хидай улакъдихъ къекъевзай къван. Зун фенай адан гъур хиз. Тебиатди вичиз илгъамдикай пай ганвай и касдин гъал-агъвал, яшайиш музыкадин устаддиндаз талукъ журединди тушир. Гъакъл ятланы, ада чи халкъдиз гъихътин гъузел музыка туна. Эгер адаз ва ахътина маса касиризни яратмишдай къулай шарттар хъанайтла, мумкинвилер ганайтла, чи меденият мадни вини дережадиз акъатдацирни?

Шаирар, писателар, композиторар лағайла, гзафбуруз акл ава хы, гя абур чипхъ девлетар бул авай, цаварилай паяр ракъур-завай инсанар я. Гъакъикъатда акл туш эхир. Илгъамдикай пай ганвай касди, гишила амукъиз хъайлитлани, тілабдайди туш. Абур рульг михы, рикл хайи халкъдин баҳтлувилихъ, гележегдихъ гъамиша кузвой касар я. Зун, а вахтуңда хъиз, гилани тажуб жезва, бес чакадин гъукумдарриз чири регъбервал гузвой сергъята вуж аватла, ам квел машгъул ятла, адан гъал-агъвал гъихътинди ятла чириун, адаз жедай са къумек авун кутугнавай кар туш жал!?

Эгер гъакимар халкъдихъ галаз алакъада хъайлитла, са шакни алачиз, са бязи тату-гайвилер арадай акъудиз алакъдай.

Къуй Халил Халилован рульг кайнатда Аллагъдин регъимдикай хкат тавурай!

Гурлудаказ кыле фена

25 октябрдиз Дербентдин вокзалдик квай ракъун рекъерин тарихдин музейда шегъердиз сифте поезд атайдалай инихъ 120 йис тамам хунистталукъарнавай мярекат кыле фена. Анис ракъун рекъин къуллугъчияр, ветеранар, Дербентдин ракъун рекъин колледждин студентар, шегъерэгълияр атанвай.

Музейдин директор, Кеферпата Кавказдин ракъун рекъерин гъурметлу къуллугъчи Гажиагъа Мегъамедширирова, шегъердин Собрандин депутат, РФ-дин ракъун рекъерин гъурметлу работник Николай Алчиева, ветеран-машинист, Архангельский областдин транспортдин лайхху къуллугъчи Юрий Момотова, СССР-дин ракъун рекъерин гъурметлу работник Анвер Загырова, Дербент шегъердин кылин музейдин илимдин къуллугъчи Вели Юсуфова ва масабуро шегъердин ва Кыблепатан Дағыстандин ағылайирин ильтияжиззик ракъун рекъери 120 йисуз ийизвай важибул къуллугъдикай лагъана.

И мярекатдал шегъердин администрациядин культурадин, спортдин, туризмадин ва жеъилприн политикадин управленидин кылин къуллугъчи Гульпери Мирзабалаевади ракъун рекъин са жерге къуллугъчирив гъурметдин грамотаяр вахкан. Абурун арада ракъун рекъин ветеран Гульметов, Дербентдин ракъун рекъин вокзалдин начальник Аслан Рагымханов, и вокзалдик пасажир къведайла, абур ахтармиззавай чқадин кылин пешекар Владимир Амаханов ва масабуро авай.

РИКЕЛ ХИН: 1898-йисан 25-сентябрдиз ийкъан сятдин къведаз къад декъика квалахайла, Порт-Петровскдай, цийиз тухванвай 123 км рекъяй, вичел транспорантар алай, пассажирар тухудай вагонар галай сад лагъай поезд Дербент станциядал атана. Поезд ағылайри, шегъердин вилик-кылил квай касар, военный духовой оркестрди къаршиламишней. Поезд атайдалай къулухъ шегъердин кавхади багъа мугманар (абурун арада Дағыстандин областдин губернатор, князь Барятинскини авай) хушвиледи къаршиламишна ва гъульбунлай 150 касдиз шегъердин правленида берекатлу суфраяр ачухнай.

Сифте поезд - паровоздин машинист Антон Тиевский тир. Чна Ярославль шегъерда яшамиш жезвай адап штул Дмитрий Тиевскийдикъ галаз алакъаяр къени хузва.

Мярекатдал колледждин художественный группадик квай Ренат ШАРИЕВА, Мугъаммад ХАНАЛИЕВА, иер сес ва гележег авай лезги ашуку КИРАЗА, манияр лагъана, къульерна, шегъердин 15-нумрадин школадин 2-класдин ученица Фатима НАМЕТУЛЛАЕВАДИ ракъун рекъериз талукъ шириар келна, баркалла чипз.

Инсандин рульгдин гъузгъу

**Эдуард АШУРАГЪАЕВ,
муаллим**

Аялар тербияламишунин карда музыкади важибул чка къазва. Музыкадиз "инсандин рульгъдин гъузгъу" гъавайда лугъузвач. Адан хъсан таъсирдики аялдиз дүз рахаз, чун элкъвена къунвай дүньяя чирзана, физический, акулдин рекъяй виликди физва.

Музыкадихъ галаз аял гъикван фад та- ниш хъайлитла, гъакъван хъсан я. Аялдин умъурдин сифте рульгъ ийис инсандин психологиядин вири къетенвилер арадал атунин карда виридалайни важибул буря.

Икл, мектебдилай вилик квай идараира квалахазавай музыкадин муаллимдин кылин везифайрик аялриз лап гъеччи чавалай музыкадин сирер чирун акатзана. Им аялдикай пешекар музыкант авун лагъай гаф туш.

Важибулди мектебдиз тефенвай аял музыкадин гъавурда акун, ада музыкадалди вичин фикир лугъун, музыкадин гъиссер къватлун ва алакъунар дүздал аякъудун я. Вилик квай месэлә кылиз аякъудунин карда гъар са муаллимдиз музыкадин къугъури, аялрив манияр ягъиз ва къульер ийиз туни, жураба-журе композиторрин яратмишунрихъ яб акалуни, аялар милли музыкадин алатрихъ галаз танишаруни къумек гуда.

Аялдихъ музыкадин искусстводай бажа- рагъ аватла, ам и жигъетдай виликдинни фида. Муаллимди аял къати ван алаz аякъатзайвай сесеривай яргъа авун лазим я. Музыка көлевис кутуна къандач, гъикъ хы, и карди аялдин не- рвийиз таъсирзана, адан ахвар ва иштая чүр жезва. Аялдиз япарал гъалдай ван къа- ти ийидай алатрай, гъакъни чехибурун ауди- ториядиз талукъ тир яратмишунрихъ (чаз

гъар юкъуз радиодай, транспортда, телеви- зордай ван къевзай залан музыкадихъ) яб акализ туна къандач.

Аял вичин яшарив къадай, тайин тир мана авай, гъиссер (язух атун, рикл кун, регъим атун ва мсб.) арадал гъидай музыкадихъ галаз танишарна къандач. Аялди классикадин музыкадихъ яб акалунни гаф хийирлу я: В.Мо- цартан, Л.Бетховенан, А.Вивальдидин, П.Чайковскийдин. Икл аялдиз музыкадин дад чир жеда, адан къатунар, гъиссер генани гужлу жеда.

Аял музыкадин рекъяй тербияламишунин карда хизандин везифаярни рикелай алудна виже къведач. Музыкадин муаллимди а темадай диде-бубайрихъ галаз сүгъ- бетар авун, меденивилерин рекъяй аялрин чирвилер гөйеншарунин карда музыкадин роль, музикальный яратмишунри ийизвай таъсир чирун перек я.

Дүнъядин чемпион

Хазран КЫСАСУМОВ

Алай йисан 12-21-октябрдиз Түркиядин Антalia шегъерда армрестлингдай дүнъядин чемпионат кыле фена. Ана дүнъядин 42 улкведай 1000-далай виниз спортсменри иштиракна.

Россиядин хъянавай командалик Сулейман-Стальский райондин Цийий Макъарилай тир Агъмед Къурбановны квай. Ада армрестлингдай дүнъядин чемпион, РФ-дин лайхху тренер Малик Тагырбекован Гъилик Герейханован ДЮСШ-да устадвал хажиз 8 йисалай виниз я.

Дүнъядин чемпионатда Агъмед Къурбанов 75 килограммдин заланвилляй майдандиз экъечиңа. Вичин къаршидиз экъечай къуд спортсмендин гъилер ада регъетдаказ къаны кутуна.

- Финалда Агъмеда Гүржистандай тир гаф къуватту спортсмен, Европадин чемпион Ираклий Зирикашвилихъ галаз гъилерин къуват ахтармишна, - лугъузва тренер Малик Тагырбекова. - Мадни, Ираклий эхиримжи 5 йисан къене садазни кумукънава чир. И гүрүш- шда Агъмеда Гъалибвал къачуна.

Агъмед Къурбанов къизилдин медаль, кубок ва гъалибилин сертификат гана.

Бокс

Рагъидин ЭМИНОВ

И мукъвара Огни шегъерда РД-дин къиблепатан зонадин къенкъечивал патал боксдай турнир кыле фена. Ана 2003-2004-йисара дидедиз хъянай боксерри иштиракна. Ахъцай райондай и ақъажунриз 2-нумрадин ДЮСШ-дин векилар фенвай. Къизгъин ақъажунрин нетижада къве боксер тафаватту хъана. 2-нумрадин ДЮСШ-дин Смугъултин хурульн филиалдин турницияри тир Шахрудин Жалалова (57кг.) ва Мемет Агъаева (47кг.) 2-чакар къуна. Абурун тренер Паша Жалалов я.

Къенкъечивал чакар къур боксерриз гъурмадин грамотаяр, медалар, кубокар гана.

Бишкекиз къуллугъвилер

Ахъцай районда авай аялрин бахчайрин дараматар ремонтзана. Мукъвара "Елена" ООО-дин эцигунардайбурун дес- теди (прораб Сердер Эльдаров) Хурульг-

рин аялрин "Соколенок" бахчадин чимивал гудай къурлууш, аниң канализация, къав ремонт на.

Алай вахтунда аялрин "Юный космонавт" бахчаданы ремонтдин къвалахар кыле тухузва. Ругуд касдикай ибарат тир эцигунардай- бурун дестеди и объекттада гъузчиваудай къаравулчидин къвал эцигна күттегъзва. Абуру гъакъ санузел түккүрна, канализацидин турбаяр кутуна, 30 кубометрдин яд хұдай дынбархана эцигда, шифер дегишарда, гъаятда тротуардин плита твазава. Ремонтдин къвалахар бригададин рабочияр тир Рамид Ражабов, Къаяир Абдулъямидов, Хийирбек Рамазанов тафаватту жезва.

